

WATERSCHAP
vechtstromen

Ontwerp-Jaarverslag en Jaarrekening 2016

versie: 13 juni 2017

Inhoudsopgave

1. Samenvatting en conclusies	5
1.1 Inleiding.....	5
1.2 Jaarverslag in één oogopslag	6
1.3 Doelbereiking programma's	7
1.4 Financiën en bedrijfsvoering	9
1.5 Kerngegevens Vechtstromen	12
2. Realisatie programma's	13
2.1 Watersysteem	13
2.2 Waterketen.....	22
2.3 Besturen en Organiseren	29
3. Paragrafen bedrijfsvoering	37
3.1 Ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar.....	37
3.2 Incidentele en structurele baten en lasten.....	39
3.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen	39
3.4 Waterschapsbelastingen	42
3.5 Weerstandsvermogen	45
3.6 Financiering.....	48
3.7 Verbonden partijen.....	49
3.8 Bedrijfsvoering	52
3.9 EMU-saldo	52
3.10 Topinkomens	53
4. Exploitatierkening 2016.....	55
4.1 Exploitatierkening naar programma's.....	55
4.2 Exploitatierkening naar kostendragers.....	57
4.3 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstesoorten	58
5. Balans	62
5.1 Algemene toelichting op de balans per 31 december 2016	63
5.2 Toelichting op de afzonderlijke posten van de balans	67

Bijlage: Controleverklaring

WATERSCHAP
vechtstromen

1. Samenvatting en conclusies

1.1 Inleiding

Dit jaarverslag 2016 geeft inzicht in de doelbereiking binnen de programma's van het waterschap Vechtstromen en de wijze waarop wordt voldaan aan de gestelde financiële kaders in 2016.

De verslaggevingsvoorschriften voor waterschappen zijn vastgelegd in de Waterschapswet, het Waterschapsbesluit en de regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW). Dit jaarverslag (inclusief jaarrekening 2016) is in overeenstemming met deze voorschriften opgesteld.

Hoofdstuk 1 vat de doelbereiking binnen de programma's samen en geeft de belangrijkste conclusies weer van de realisatie van de financiën en bedrijfsvoering. Het hoofdstuk begint met een samenvattende tabel: "Jaarverslag in één oogopslag", waarin meteen duidelijk wordt welke zaken in de komende tijd bijsturing verdienen.

Hoofdstuk 2 gaat per programma nader in op de doelbereiking 2016 zowel inhoudelijk als financieel. Daarnaast zijn de grote, risicovolle projecten financieel inzichtelijk gemaakt.

Hoofdstuk 3 gaat in op de realisatie voor de paragrafen bedrijfsvoering. Dan gaat het onder meer om de ontwikkelingen in de waterschapsbelastingen, het geactualiseerde weerstandsvermogen, de financiering, de verbonden partijen en het EMU-saldo/omvang netto-schulden.

De beide hoofdstukken 4 en 5 omvatten de jaarrekening 2016.

Hoofdstuk 4 geeft inzicht in de exploitatierekening, zowel naar programma's, de beide kostendragers 'watersysteembeheer' en 'zuiveringsbeheer' als naar kosten- en opbrengstensoorten.

In *hoofdstuk 5* is de balans weergegeven. Deze is voorzien van een algemene toelichting en een toelichting op de afzonderlijke posten van de balans.

Het jaarverslag 2016 kijkt primair terug naar de realisatie van de doelstellingen in 2016 zoals die in de programmabegroting 2016-2019 zijn geformuleerd. De kleuren waarmee we de status van deze doelstellingen aangeven in het dashboard en de programma's hebben dan ook betrekking op de jaarschijf 2016. De knelpunten waarover het AB dit voorjaar is geïnformeerd en die ook in dit jaarverslag aan de orde komen, hebben geen invloed gehad op de doelrealisatie 2016. De bestuurlijke afweging met betrekking tot deze knelpunten is onderdeel van het traject Meerjarenverkenning 2018-2021.

1.2 Jaarverslag in één oogopslag

In de onderstaande tabel is het Jaarverslag in één oogopslag weergegeven in de vorm van vier kern-indicatoren per programma en acht kernindicatoren voor het waterschap. Om het inzicht te vergemakkelijken, werken we met kleuren. Hierbij geldt als legenda:

	De beoogde doelstellingen voor 2016 zijn (grotendeels) gehaald (85%-100%).
	De beoogde doelstellingen voor 2016 zijn gedeeltelijk gehaald (50%-85%).
	De beoogde doelstellingen voor 2016 zijn niet gehaald (minder dan 50%).

Tabel 1: Dashboard kernindicatoren 2016

Programma Watersysteem			
Keringen op orde	Realisatie ZON	Realisatie natuurvriendelijke oevers	Investeringen
100% 	425 ha 	6 km 	115%
Paragraaf 2.1.2	Paragraaf 2.1.2	Paragraaf 2.1.2	Tabel 13
Programma Waterketen			
Fosfaatverwijdering	Stikstofverwijdering	Besparingen BAW	Investeringen
85% 	87% 	90% 	93%
Paragraaf 2.2.2	Paragraaf 2.2.2	Paragraaf 2.2.2	Tabel 20
Programma Besturen en Organiseren			
Waardering stakeholders	Waardering Medewerkers	Ziekteverzuim	Investeringen
7,5	7,2	4,5%	82%
Paragraaf 2.3.2	Paragraaf 2.3.2	Paragraaf 2.3.2	Tabel 24
Gemiddelde ontwikkeling lastendruk	Besparingen Fusie & Bestuursakkoord	Rekening-Resultaat	Ontwikkeling reserves
+2,3% 	M€ 2,2 (92%) 	-/- M€ 0,1 	M€ 40,8 (93%)
Tabel 3	Tabel 4	Tabel 5	Tabel 6
Ratio weerstandsvermogen	EMU-Saldo	Omvang netto schulden	Controleverklaring: getrouwheid en rechtmatigheid
1,25 	- M€ 20,0 	M€ 424 	
Tabel 7	Tabel 7	Tabel 7	Bijlage

1.3 Doelbereiking programma's

Samenvatting programma 1 Watersysteem

Het programma watersysteem heeft in 2016 goed gepresteerd, alle doelen zijn behaald. De laatste regionale keringen zijn aangepast waardoor deze keringen nu voldoen aan de vigerende norm. Ook zijn er kleine aanpassingen aan de kunstwerken in de keringen gedaan zodat deze ook voldoen. Voor de overige keringen is bepaald welke gegevens in het beheerregister moeten worden vastgelegd. Onze reguliere beheertaak hebben we goed uitgevoerd. Er zijn meerdere wateren gebaggerd en er zijn 29 hoog geprioriteerde kunstwerken gerenoveerd.

In het kader van Zoetwatervoorziening Oost Nederland hebben we in 2016 een goede start gemaakt met de uitvoering van de maatregelen zoals opgenomen in het regionale bod. Vechtstromen heeft uiteindelijk 425 hectare gerealiseerd in 2016 en diverse projecten voorbereid die de komende jaren worden uitgevoerd. Dit was mogelijk door een versnelling van de renovatie van enkele kunstwerken, waardoor slimmer peilbeheer mogelijk is.

Er zijn diverse bijeenkomsten georganiseerd rondom het thema Klimaatactieve Stad en partnerschap wateroverlast. Daarnaast heeft Vechtstromen criteria opgesteld op basis waarvan het een bijdrage wil leveren aan Klimaatactieve Stadwaardige projecten.

Om te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water zijn in 2016 meerdere projecten uitgevoerd. Voor verbeteringen in de chemische en ecologische kwaliteit is langere tijd van monitoren nodig. Toch zien we op onderdelen vooruitgang na herinrichting van watergangen en het opheffen van visbarrières. Daarom gaan we onverminderd door met het uitvoeren van deze maatregelen. Er is een forse inspanning nodig om de KRW maatregelen die voor deze planperiode gepland staan gerealiseerd te krijgen.

In 2016 hadden we te maken met een aantal tegenvallers: zo bleek de stuw Junne in slechte staat en bracht een inventarisatie in het kader van beheer op orde aan het licht dat onze oeverbeschoeiingen er slecht aan toe zijn.

De totale bestedingen voor programma Watersysteem komen uit op 115% ten opzichte van de geplande investeringen in de oorspronkelijke begroting. De belangrijkste oorzaak is de toerekening van de bijdrage aan de renovatie vanemaal Eefde. Deze is administratief in één keer ten laste gebracht van 2016, terwijl er met Rijkswaterstaat vijf jaarlijkse betalingstermijnen zijn afgesproken. Daarnaast hebben de afbreukrisico's zich in mindere mate voorgedaan dan waarmee is gerekend.

Samenvatting programma 2 Waterketen

Gebiedsbreed realiseert Vechtstromen de afgesproken zuiveringsrendementen. Daar komt bij dat er geen ernstige overtredingen van de Waterwet zijn opgetreden. Toch verschilt de situatie per zuivering. Vriezenveen en Tubbergen hebben moeite om de lozings-eisen te voldoen, temeer omdat deze eisen strenger worden. Daarom is vernieuwing van deze zuiveringen op korte termijn noodzakelijk.

De totale kosten van het zuiveringsbeheer blijven met de geldende tarieven binnen de afgesproken waarden en dragen daarmee bij aan de besparingen die in het Bestuursakkoord Water (2011) zijn afgesproken. Door een lager aandeel regenwater in het aangevoerde afvalwater kunnen RWZI's efficiënter zuiveren. Wij blijven daartoe de nodige energie in samenwerking steken. De lage tarieven hebben ook een keerzijde. Zo blijkt er op basis van dit jaar verricht onderzoek te weinig investeringsvolume om de noodzakelijke vernieuwingen van elektrotechnische werken en procesautomatisering in

het goede tempo door te voeren, is er onvoldoende financieel kader voor de benodigde middelen fase 2 van de energiefabriek en kunnen tegenvallers uit de inventarisatie persleidingen niet worden opgevangen.

Onze assets moeten we in voldoende conditie houden. Risicogestuurd onderhoud is één van de leidende principes om onze zuiveringstaak langjarig uit te kunnen voeren tegen acceptabele maatschappelijke kosten. Daarvoor vervangen en vernieuwen we onze installaties op optimale momenten, waarbij we innovatieve technieken toepassen waar dat zinvol is. We signaleren een toenemende druk op de vervangingsinvesteringen en het aantal storingsen op de RWZI's. Door temporisering van vernieuwingsprojecten als gevolg van eerdere bezuinigingen zijn steeds vaker levensduur verlengende ingrepen nodig op de RWZI's.

De totale bestedingen voor programma Waterketen komen uit op 93% ten opzichte van de geplande investeringen in de oorspronkelijke begroting. Belangrijkste oorzaak is de extra tijd die is gemoeid met de voorbereiding van een aantal grote projecten. Deze investeringen staan nu in 2017 gepland. Dit betreft o.a. de second opinion voor vernieuwing van de RWZI Vriezenveen en de aanpak van de RWZI Almelo-Vissedijk.

De biogasmaatregelen blijven ook wat achter, doordat het afronden van de werkzaamheden meer tijd kost en deze in Hengelo gecombineerd worden met de bouw van de energiefabriek. We blijven focus houden op biogas in relatie tot veiligheid, zodat vertragingen tot een minimum worden beperkt.

We werken aan de duurzaamheidsopgave om voldoende energiebesparing te realiseren. Via analyses van het verbruik, het maken van verbeterplannen en het uitvoeren daarvan, realiseren we de gewenste besparing van gemiddeld 2% per jaar, conform de MJA-3 afspraken. Daarnaast is ons doel om in 2020 40% van onze energiebehoefte duurzaam zelf op te wekken, conform het Klimaatakkoord, als tussenstap naar het energie-neutrale waterschap van de toekomst. De bouw van de energiefabriek is hiervoor essentieel. Daarnaast zijn echter ook aanvullende maatregelen nodig.

Samenvatting programma 3 Besturen en Organiseren

Recente landelijke visies over het werk van de waterschappen en ons eigen medewerkersonderzoek en stakeholderonderzoek geven een congruent beeld van de ontwikkelopgave voor de komende jaren. Intensiever partnerschap en participatie is het antwoord op opgaven als gevolg van klimaatverandering en duurzame ontwikkeling. Gericht op het organiseren vanuit netwerksamenwerking. Dit vraagt om voldoende aanpassingsvermogen en wendbaarheid. We moeten ons bewust zijn van het beeld van het waterschap in de samenleving: de herkenbaarheid van het waterschapswerk is laag. Het programma Besturen en Organiseren zet(te) daarom in op vijf programmadoelen:

1. We verbeteren onze samenwerkingsgerichtheid richting partners en belanghebbenden.
2. We verbeteren de herkenbaarheid en dienstverlening naar onze omgeving.
3. We richten onze bedrijfsprocessen zo effectief en efficiënt mogelijk in.
4. We versterken ons innovatief/lerend vermogen.
5. We faciliteren de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers.

Deze programmadoelen zijn vertaald naar concrete maatregelen die bijdragen aan resultaten voor deze doelen. Het programma staat er qua doelbereiking in het algemeen goed voor. De facilitaire en ICT aspecten van het verbindend werken/huisvesting behoeven meer aandacht. Dit om te voorkomen dat de continuïteit van de bedrijfsvoering en de toekomstbestendigheid in het geding dreigen te komen.

De totale bestedingen voor programma Besturen en Organiseren komen uit op 82% ten opzichte van de geplande investeringen in de oorspronkelijke begroting. Dit verschil is te verklaren doordat er budgetten zijn overgeheveld van 2016 naar 2017.

1.4 Financiën en bedrijfsvoering

1.4.1 Investeringsmiddelen 2016

In totaal zijn de netto-investeringen in 2016 uitgekomen op M€ 37,1. In de BVR 2016 was nog rekening gehouden met een marge voor het geval projecten door onvoorziene omstandigheden later of niet zouden worden uitgevoerd (aangeduid met afbreukrisico's). In werkelijkheid hebben deze afbreukrisico's zich voor de helft voorgedaan, zodat uiteindelijk 105% van het oorspronkelijke geraamde niveau B 2016 is gerealiseerd, terwijl dit 112% is t.o.v. de laatste bijstelling BVR 2016. Uit § 1.3 blijkt dat daarbij het merendeel van de programmadoelen en indicatoren is behaald. Een nadere toelichting op de ontwikkeling investeringsbudgetten is per programma uitgewerkt in hoofdstuk 2.

Tabel 2: Ontwikkeling investeringen 2016

(Bedragen in M€)	B 2016	Prognose MJV 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie% tov B 2016
Bruto-totaal investeringen	49,8 *)	50,1	45,6	42,4	
-/- totaal subsidies	-7,6	-5,8	-5,6	-5,3	
Netto-totaal investeringen (excl. afbreukrisico's)	42,2	44,4	40,0	37,1	
-/- afbreukrisico's	-7,0	-7,7	-7,0	0	
Netto-totaal investeringen (incl. afbreukrisico's)	35,2	36,7	33,0	37,1	105%

*) exclusief HWBP-investeringsbijdrage (M€ 7,9) en investeringsbudget wagenpark (M€ 0,6).

1.4.2 Exploitiemiddelen 2016

Ontwikkeling lastendruk 2016

De stijging van de lastendruk bedraagt in de begroting 2016 gemiddeld 2,3%. Dit is 0,4% lager dan het gemiddelde kader uit het bestuursakkoord van 2,7%.

Tabel 3: Ontwikkeling lastendruk 2016

Lastendrukontwikkeling	B 2016 (€)	B 2016 (%)	Bestuursakkoord 2016 (€)	Bestuursakkoord 2016 (%)
Eenpersoonshuishoudens	105,50	2,2%	107,50	3,2%
Meerpersoonshuishoudens	298,50	2,0%	300	2,3%
Bedrijven (met 50 ve)	3.460	1,8%	3.468	2,0%
Agrarisch bedrijf	2.427	3,1%	2.441	3,2%
Gemiddeld		2,3%		2,7%

Besparingsopgave business case en bestuursprogramma

- Vanuit de business case fusie ligt er een besparingsopgave van structureel M€ 11 op de exploitatielasten. Hiervan is reeds M€ 9,15 gerealiseerd tot en met 2015, terwijl in de begroting 2016 een aanvullende besparingsopgave is opgenomen van M€ 0,7. Hiervan is in 2016 M€ 0,5 gerealiseerd. Alleen de ingeboekte besparing van M€ 0,2 op de energiefabriek Hengelo bleek niet haalbaar (zie § 2.2.3).
- Vanuit het bestuursprogramma geldt nog een extra taakstelling van structureel M€ 5 op de exploitatielasten. Hiervan is M€ 2 gerealiseerd in 2015, terwijl in de begroting 2016 een aanvullende besparingsopgave is ingeboekt van M€ 1,7. Deze is in 2016 volledig behaald.

Tabel 4: Besparingen Vechtstromen 2016

(bedragen in M€)	Toelichting	B 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status
Subtotaal besparingen fusie 2016	§ 2.1.3 t/m § 2.3.3	0,7	0,7	0,5	☹️
Subtotaal besparingen bestuursakkoord 2016	§ 2.1.3 t/m § 2.3.3	1,7	1,7	1,7	😊
Totaal besparingen 2016		2,4	2,4	2,2	😊

Rekeningresultaat 2016

Het totale rekeningresultaat 2016 bedraagt +/- k€ 87. Dit is 0,1% afwijking van de begrote lasten 2016. Hierin is opgenomen een bijzondere last van k€ 3.143 vanwege de voorziening reorganisatie (andere manier van werken). Gecorrigeerd voor deze bijzondere last bedraagt het rekeningresultaat 2016 uit gewone bedrijfsuitoefening: + k€ 3.056. Dit wijkt 2,7% af van de begrote lasten 2016.

In het Bestuurlijk Voortgangsrapport 2016 (BVR 2016) was de eindejaarsprognose van het rekeningresultaat k€ 0 (t.o.v. de 2^e begrotingswijziging 2016). Het rekeningresultaat is als volgt verdeeld over de drie programma's en de beide kostendragers 'Systeem' en 'Zuiveren'.

Tabel 5: Rekeningresultaat 2016 (programma's)

(bedragen in k€)	B 2016	BVR 2016	JR 2016	Verschil	Systeem	Zuiveren
Programma 1: Watersysteem (§ 2.1.3)	46.091	45.968	44.676	1.292	1.292	
Programma 2: Waterketen (§ 2.2.3)	40.655	39.927	40.318	-391		-391
Programma 3: Besturen & organiseren (§ 2.3.3)	26.734	26.680	27.568	-888	-444	-444
Belastingopbrengsten (incl. oninbaar)			100	-100	-448	348
Totaal	113.480	112.575	112.662	-87	400	-487
Bijzondere last (voorziening reorganisatie)			-3.143	3.143	1.571	1.571
Totaal (gewone bedrijfsuitoefening)			109.519	3.056	1.971	1.084

De resultaten per programma zijn als volgt te verklaren:

- Binnen *programma 1* is er een positief resultaat van: k€ 1.292. Dit is het gevolg van een combinatie van incidentele factoren: lagere personeelslasten, toegerekende laboratoriumkosten en afschrijvingslasten en hogere exploitatiebijdragen voor innovatieve ontwikkelingen.
- Binnen *programma 2* wordt het negatieve rekeningresultaat van +/- k€ 391 met name veroorzaakt door de vertraagde realisatie van het project energiefabriek. Dit past binnen het vastgestelde beleid (conform ab-besluit 26 november 2014: vaststelling begroting 2015-2018, inclusief M€ 24 reservering project energiefabriek Hengelo) en het algemeen bestuur is hierover reeds eerder geïnformeerd.
- Binnen *programma 3* wordt het negatieve rekeningresultaat veroorzaakt door de extra toevoeging van k€ 3.143 voor de voorziening reorganisatie om toekomstige ontwikkelingen inzake een andere manier van werken op te vangen. Dit past binnen het vastgestelde beleid (conform ab-besluit 1 maart 2017) en het algemeen bestuur is hierover reeds eerder geïnformeerd.

Het totale rekeningresultaat 2016 van +/- k€ 87 valt uiteen in een structureel voordeel van per saldo k€ 110 en een incidenteel nadeel van +/- k€ 197. Voor een specificatie van de verschillenanalyse van de kosten- en batensoorten naar incidenteel en structureel wordt verwezen naar § 3.2.

Resultaatbestemming 2016

Het voorstel voor de bestemming van het rekeningresultaat 2016 van in totaal +/- k€ 87 is:

- /- k€ 3.142 onttrekken aan de bestemmingsreserve 'brede heroverweging' (om daarmee de extra toevoeging voorziening reorganisatie/andere wijze van werken te bekostigen [zie § 3.3.2]);
- k€ 1.084 toevoegen aan de algemene reserve zuiveringsbeheer (ter afdekking van financiële tegenvallers binnen programma 2: onvoorzien 1^e begrotingswijziging 2017);

- c. k€ 1.971 toevoegen aan de bestemmingsreserve tariefsegalisatie watersysteembeheer (ter afdekking van financiële tegenvallers programma 1 voor de jaren 2018 t/m 2021, alsmede zodat de lastendruk kan worden gematigd conform de afspraken bestuursakkoord).

Stand reserves 2016

Het totaal van de reserves van waterschap Vechtstromen (inclusief bestemming rekeningresultaat 2016) komt uit op M€ 40,8. Dit is per saldo M€ 0,1 minder dan de prognose BVR 2016. Ten opzichte van de beginbalans dalen de reserves in 2016 met per saldo -/- M€ 11,4. De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

- (i) -/- M€ 7,7: gewijzigde systematiek voor de HWBP-bijdrage: die vanaf 2016 in één keer ten laste van de exploitatie wordt gebracht (bijsturing tussenevaluatie bestuursakkoord stabilisatie schuld),
- (ii) -/- M€ 3,1: vorming voorziening reorganisatie (andere manier van werken);
- (iii) -/- M€ 0,8 per saldo onttrekking bestemmingsreserves tariefsegalisatie;
- (iv) + M€ 0,2 overige mutaties in de reserves.

Tabel 6: Ontwikkeling reserves 2016

(bedragen in M€)	Beginbalans 1-1-2016	Eindstand prognose BVR 2016	Bestemming Rekening- resultaat	JV 2016
Algemene reserves	9,4	8,1	1,1	9,2
Bestemmingsreserves tariefsegalisatie	18,6	16,5	2,0	18,5
Overige bestemmingsreserves	24,2	16,3	-3,2	13,1
Totaal	52,2	40,9	-0,1	40,8

1.4.3 Paragrafen bedrijfsvoering 2016

Het geheel van weerstandsvermogen, financiering, verbonden partijen, EMU-saldo/netto-schulden is voor 2016 samengevat in onderstaande tabel. Hieruit kan worden geconcludeerd dat dit binnen de hiervoor geldende normen 2016 blijft.

Tabel 7: Paragrafen bedrijfsvoering 2016

	Toelichting	Norm 2016	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Status tov norm 2016
Ratio weerstandsvermogen	§ 3.5	1,0 - 1,4	1,7	1,5	1,25	😊
Normen financiering	§ 3.6					😊
• Kasgeldlimiet		M€ 29,3	M€ 29,3	M€ 16,7	M€ 13,7	😊
• Renterisiconorm		M€ 38,2	M€ 9,8	M€ 9,8	M€ 9,8	😊
Saldo bijdrage verbonden partijen	§ 3.7	M€ 0	M€ 0	-/- M€ 0,1	+ M€ 0,5	😊
EMU-saldo	§ 3.9	-M€ 18,2	-M€ 18,4	-M€ 17,9	-M€ 20,0	😊
Omvang netto-schulden	§ 3.9		M€ 435	M€ 425	M€ 424	😊

- De ratio weerstandsvermogen daalt van 1,5 (bij BVR 2016) naar 1,25 in dit jaarverslag 2016. Dit is het gevolg van per saldo hogere gewogen financiële risico's zoals die volgen uit de geactualiseerde risico-inventarisatie weerstandsvermogen. De ratio blijft binnen de norm van 1,0 t/m 1,4.
- De omvang van de netto-schulden is gedurende het begrotingsjaar gedaald van M€ 435 (B 2016) naar M€ 425 (BVR 2016), terwijl de netto-schuld in dit jaarverslag 2016 nog iets verder daalt naar uiteindelijk M€ 424. Deze kernindicator krijgt een 'groene' smiley, aangezien de schuld lager is dan geraamd in de begroting 2016.

1.5 Kerngegevens Vechtstromen

Voor waterschap Vechtstromen gelden de volgende kerngegevens:

Tabel 8: Kerngegevens Vechtstromen *)

Kerngegevens	JR 2015 (situatie 31-12-2015)	JR 2016 (situatie 31-12-2016)
Oppervlakte	226.000 hectare	226.000 hectare
Inwoners (CBS-gegevens)	805.500	806.500
Gemeenten	23	23
Regionale waterkeringen	137 kilometer	137 kilometer
Hoofdwaterlopen (in beheer)	4.221 kilometer	4.477 kilometer
Persleidingen	410 kilometer	410 kilometer
Te transporteren afvalwater	37 miljard liter	38 miljard liter
Aantal rwzi's	24	23
Te zuiveren afvalwater	96 miljoen m ³	94 miljoen m ³
Capaciteit zuiveringsinstallaties	1,75 miljoen inwonerequivalenten	1,8 miljoen inwonerequivalenten
Te verwerken slib (slibkoek)	70.453 ton	66.595 ton
Netto-investeringen (excl. HWBP-bijdrage)	M€ 39	M€ 37
Bruto exploitatielasten (incl. HWBP-bijdrage)	M€ 135	M€ 142
Formatie (vast + tijdelijk + bovenformatief personeel)	441 fte	452 fte

2. Realisatie programma's

Vechtstromen realiseert veilig, voldoende en schoon water via drie programma's: Watersysteem, Waterketen en Besturen en Organiseren. Dit hoofdstuk gaat per programma in op de realisatie van de doelstellingen in 2016 en de daarvoor in te zetten middelen. Dit jaarverslag refereert daarbij aan de beoogde doelen uit de programmabegroting 2016-2019 en het waterbeheerplan 2016-2021. Voor het eerst is een aantal indicatoren verbijzonderd naar provincie. Op deze manier informeren we de provincie als toezichthouder over de voortgang van het waterbeheerplan.

Verklaring van de gebruikte symbolen:

	De beoogde doelstellingen voor 2016 zijn (grotendeels) gehaald (85%-100%).
	De beoogde doelstellingen voor 2016 zijn gedeeltelijk gehaald (50%-85%).
	De beoogde doelstellingen voor 2016 zijn niet gehaald (minder dan 50%).

2.1 Watersysteem

2.1.1 Wat hebben we bereikt?

Maatschappelijk effect	Een leefbare (water)omgeving voor mens, dier en plant.
Strategisch doel	'Samen zorgen we voor een veilige leefomgeving met de juiste hoeveelheid water van een goede kwaliteit, met inachtneming van de natuurlijke kenmerken van ons beheergebied'.

In het programma Watersysteem zijn in 2016 alle doelen behaald. In 2016 is verder gewerkt aan een veilige leefomgeving door instandhouding en verbetering van met name regionale waterkeringen. Alle regionale keringen voldoen in 2016 aan de vigerende norm. Daarnaast zorgden we door regulier onderhoud (maaieren en beheren van watergangen) voor de juiste hoeveelheid water voor de diverse functies. Ook het baggeren van watergangen en het renoveren van hoog geprioriteerde kunstwerken hebben hier aan bijgedragen. Met diverse herinrichtingsmaatregelen werken we continu aan de verbetering van de functiebediening, ook in het licht van klimaatverandering en de opgave vanuit de Kader Richtlijn Water (KRW). In 2016 is 6 kilometer natuurvriendelijke oever gerealiseerd en zijn 2 vis barrières opgeheven.

2.1.2 Wat hebben we daarvoor gedaan?

Onderstaande tabel geeft de realisatie weer van de programmadoelen 2016 en inspanningen voor het programma watersysteem. In 2016 zijn alle programmadoelen gerealiseerd.

Tabel 9: Realisatie programmadoelen

Programmadoel: Veilige leefomgeving		Status
<i>Vechtstromen stelt zich ten doel om te zorgen voor waterveiligheid, zodat inwoners veilig kunnen wonen, werken en recreëren.</i>		to v
		B2016
Inspanningen		
• Voorkomen van overstromingen door instandhouding en verbetering van onze regionale keringen en kunstwerken overeenkomstig het vereiste beschermingsniveau.		😊
• Voorkomen van wateroverlast vanuit het regionale systeem door middel van verbetering en instandhouding van overige keringen.		😊
• We organiseren een effectieve crisisorganisatie.		😊
• Het vergroten van bewustzijn en de eigen verantwoordelijkheid van inwoners, overheid en bedrijven bij wateroverlast en overstromingen.		😊
Programmadoel: Juiste hoeveelheid		Status
<i>Vechtstromen stelt zich ten doel om het overgrote deel van de tijd de beschikbare hoeveelheid water overeen te laten stemmen met de wensen van de gebruikers, mits doelmatig en met inachtneming van de natuurlijke kenmerken van het beheergebied.</i>		to v
		B2016
Inspanningen		
• In normale omstandigheden werken aan een doeltreffend en doelmatig waterbeheer gericht op optimaal functiegebruik.		😊
• In droge omstandigheden willen we watertekort zo lang mogelijk voorkomen.		😊
• In natte omstandigheden willen we wateroverlast zo veel mogelijk voorkomen.		😊
Programmadoel: Goede kwaliteit		Status
<i>Vechtstromen streeft naar een goede kwaliteit van water als voorwaarde voor een goede volksgezondheid en voor een goed functionerende landbouw, industrie en natuur.</i>		to v
		B2016
Inspanningen		
• We zorgen voor een goede ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater.		😊
• We zorgen voor een chemische kwaliteit die de ecologie en het gebruik van oppervlaktewater niet belemmert.		😊
• Een goede specifiek benoemde kwaliteit voor een aantal categorieën wateren, waaronder grondwater, stedelijk water, zwemwater en waardevolle wateren.		😊

Hieronder volgt per programmadoel een toelichting op de realisatie. Hierbij dient te worden opgemerkt dat concrete maatregelen en projecten slechts aan één programmadoel zijn toegewezen, terwijl vrijwel alle projecten bijdragen aan meerdere programmadoelen en indicatoren.

Programmadoel: Veilige leefomgeving

Veilige leefomgeving

Vechtstromen stelt zich ten doel om te zorgen voor waterveiligheid, zodat inwoners veilig kunnen wonen, werken en recreëren.

De inspanningen die we hiervoor treffen zijn:

- **Voorkomen van overstromingen door instandhouding en verbetering van onze regionale keringen en kunstwerken overeenkomstig het vereiste beschermingsniveau.**

Voor de regionale keringen gelden normen voor hoogte en kwaliteit, vastgesteld door de Provincie. In 2016 zijn de laatste maatregelen uitgevoerd rondom Ommen om de ca. 137 kilometer regionale waterkering in ons gebied op orde te krijgen. Ook zijn er in 2016 een achttal kunstwerken aangepast die onderdeel uitmaken van de regionale kering. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aanbrengen van een dubbele afsluiter in duikers. Hiermee voldoen alle regionale keringen aan de vigerende norm.
- **Voorkomen van wateroverlast vanuit het regionale systeem door middel van verbetering en instandhouding van overige keringen.**

Waterschap Vechtstromen heeft ca. 240 kilometer overige keringen op de legger staan. In de afgelopen periode heeft Vechtstromen, samen met de andere waterschappen in Rijn Oost-verband, de ambities en een plan voor het beheer van waterkeringen vastgesteld. Het Beleids- en Beheerplan Waterkeringen vertaalt deze ambities naar maatregelen. Als gevolg hiervan zal met name het beheer van de zogenaamde 'overige waterkeringen' worden geprofessionaliseerd, onder meer door een nieuwe vorm van toetsing. Dit wordt in 2017 verder uitgewerkt. In 2016 is bepaald welke gegevens moeten worden vastgelegd in ons beheerregister.
- **We organiseren een effectieve crisisorganisatie.**

Vechtstromen heeft een goed ingerichte crisisorganisatie. Momenteel wordt nagedacht om de crisisorganisatie verder door te ontwikkelen. De belangrijkste activiteiten die in 2016 vanuit de crisisbeheersing zijn uitgevoerd zijn het opstellen van de ambitienotitie crisisbeheersing, het organiseren van een grensoverschrijdende oefening met Duitse partners, het ontwikkelen en implementeren van een crisis app en het op orde brengen van de dijkwachtersorganisatie.
- **Het vergroten van bewustzijn en de eigen verantwoordelijkheid van inwoners, overheid en bedrijven bij wateroverlast en overstromingen.**

Het is van belang dat onze ingelanden zich bewust zijn van het risico op onveilige situaties ten aanzien van waterkwantiteit of -kwaliteit. Dat gebeurt met digitaal en/of analogo informatie materiaal, publieks-campagnes, etc. en wordt met name in de projectcommunicatie meegenomen. Daarnaast is in samenwerking met de gemeente Enschede en de Provincie Overijssel in 2016 gestart met het waterinfopunt. Hier kan informatie worden verkregen, en worden vragen beantwoord, over water en wateroverlast.

In 2016 zijn er diverse bijeenkomsten geweest in het kader van KAS en het project 'Partnerschap wateroverlast'. De effecten van klimaatveranderingen en mogelijke oplossingsrichtingen zijn met onze partners besproken. Conclusie is dat niet één partij voor een oplossing kan zorgen, maar dat we het samen moeten oppakken (afwatering, ontwatering, bodemverdichting).

Tabel 10: Realisatie indicatoren: Veilige leefomgeving

Indicator(en)	JR 2015 (begin- situatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
Lengte regionale kering dat voldoet aan de vigerende norm (totaal 137 km)	99,6%	100%	100%	100%	😊	100%
Aantal voorvallen waarbij het advies van de waterbeheerder niet is opgevolgd bij de afweging in ruimtelijke keuzes binnen structuurvisies en bestemmingsplannen	0	0	0	0	😊	0
% van (relevante) criteria uit de landelijke zelftoetsing crisisbeheersing waaraan is voldaan	82%	70%	86%	86%	😊	100%
Investeringen (exclusief HWBP-bijdrage) (in k€)		1.972	739	362		

Financiële toelichting op risicovolle projecten

Bij dit programmadoel zijn er geen investeringen aan de orde die majeur risicovol zijn.

Het verschil in investeringen ten opzichte van de begroting is te verklaren doordat het project Beken Hengelo is verschoven van 'Veilige leefomgeving' naar 'Juiste hoeveelheid'.

Programmadoel: Juiste hoeveelheid

Juiste hoeveelheid

Vechtstromen stelt zich ten doel om het overgrote deel van de tijd de beschikbare hoeveelheid water overeen te laten stemmen met de wensen van de gebruikers, mits doelmatig en met inachtneming van de natuurlijke kenmerken van het beheergebied.

De inspanningen die we hiervoor treffen zijn:

- **In normale omstandigheden werken aan een doeltreffend en doelmatig waterbeheer gericht op optimaal functiegebruik.**

De belangrijkste inspanningen die we uitvoeren om een doeltreffend en doelmatig waterbeheer te organiseren, is onze reguliere beheertaak. Dat betekent de zorg voor het (dagelijkse) beheer van meer dan 4.000 km waterlopen en bijbehorende stuwen en gemalen. In 2016 zijn 29 hoog geprioriteerde kunstwerken gerenoveerd. Daarnaast zijn er diverse wateren gebaggerd, waaronder vijvers in Hardenberg, Tubbergen en Enschede.

Uit een recente uitgevoerde inventarisatie blijkt dat veel beschoeiing er slecht aan toe is en dit leidt komende jaren tot extra kosten als deze 1:1 vervangen moet worden. De jaarbudgetten voor baggeren en beschoeiing zijn daartoe niet toereikend. Het lijkt mogelijk op menig locatie een alternatief te realiseren tegen aanzienlijk lagere kosten, namelijk door (delen) van de waterlopen een flauwere oever te geven. Deze alternatieven kunnen tevens bijdragen aan het realiseren van de KRW-doelen. De mogelijkheden hiervan worden momenteel nader onderzocht.

In het gebied van Vechtstromen liggen verschillende Natura 2000/PAS-gebieden waar plannen voor moeten worden ontwikkeld. Voor drie gebieden (Vecht, Regge, Dinkel) heeft Vechtstromen het trekker-schap voor de gebiedsprocessen op zich genomen. In 2016 is gestart met de planvoorbereiding om volgens planning medio 2017 de inrichtingsplannen gereed te hebben.

In 2016 is op het gebied van Building with Nature (BwN) ingezet op het uitbouwen en etaleren van de opgedane ervaring. BwN sluit goed aan bij functiebediening met inachtneming van de natuurlijke kenmerken. Hiermee verwachten we KRW-doelen eerder te realiseren, en zorgen we voor duurzamere en goedkopere oplossingen. Een voorbeeldproject is de Oude Bornschebeek, dat in 2016 is opgeleverd.

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu heeft eind 2016 een bijdrage toegezegd voor het uitvoeringsprogramma Lumbricus. Vechtstromen heeft samen met een consortium van een twintigtal partners dit programma opgezet. Hiermee wordt beoogd om gezien de klimaatveranderingen te bekijken hoe de bodem en waterhuishouding duurzaam kunnen worden ingericht en beheerd.

Vechtstromen draagt bij aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) als onderdeel van het Europese POP3 programma. Het DAW programma biedt het waterschap de mogelijkheid om in gezamenlijkheid met zijn partners doelen te realiseren op het gebied van waterkwaliteit en waterkwantiteit. In het kader van het POP3 programma zijn eind 2016 subsidiebeschikkingen ontvangen voor het Reggedal Enter, Nieuwe Drostendiep en de Vecht.

In het voorjaar van 2016 is de evaluatie van de zogenoemde Dinkeldalregeling van de periode 2010 t/m 2014 uitgevoerd. De belangrijkste conclusie hieruit was dat zowel de inundatieduur als frequentie in de meetperiode significant is toegenomen. Middels een voorlichtingsavond voor betrokkenen boeren en grondeigenaren over de planuitwerking N2000/PAS/KRW is gecommuniceerd dat de problematiek van de (toenemende) inundaties in het Dinkeldal in samenhang wordt beschouwd met N2000/PAS/KRW en dat de Bestuursverklaring Dinkeldal 2000, gerespecteerd zal worden.

- **In droge omstandigheden willen we watertekort zo lang mogelijk voorkomen.**

In 2015 is de bestuursovereenkomst en het werkprogramma ZON (Zoetwatervoorziening Oost Nederland) voor de periode 2016-2021 uitgewerkt en ondertekend. Vanuit het Deltafonds is hiervoor een bijdrage toegezegd. In 2016 is gestart met de voorbereiding van de diverse maatregelen uit het werkprogramma. Dit was mogelijk door een versnelling van de renovatie van enkele kunstwerken, waardoor slimmer peilbeheer mogelijk is. Een aantal maatregelen is reeds uitgevoerd, echter de piek verwachten we de komende jaren. In tegenstelling tot hetgeen in de BVR gemeld is, is in 2016 uiteindelijk 425 hectare gerealiseerd. Dit was mogelijk door een versnelling van de renovatie van enkele kunstwerken.

- **In natte omstandigheden willen we wateroverlast zo veel mogelijk voorkomen.**

Waterschap Vechtstromen heeft zich nationaal en regionaal ontwikkeld als aanjager van het beleidsthema Klimaat Actieve Stad (KAS). Sinds het ministerie van I&M in 2016 het eerste Living Lab Ruimtelijke Adaptatie benoemde in Overijssel is er in deze regio weer grote voortgang gemaakt in de KlimaatActieve Stad. Eind 2016 is er een bestuurlijk symposium georganiseerd. Daarnaast werkten we in 2016 samen met gemeenten verder aan mogelijke uitvoeringsprojecten. Hiervoor zijn diverse criteria opgesteld op basis waarvan een bijdrage kan worden verstrekt. Een eerste subsidie aanvraag voor het project CATCH is afgewezen. De subsidieaanvraag wordt herschreven waarna een nieuwe aanvraag zal volgen.

Het project 'partnerschap wateroverlast' is opgestart vanwege de problematiek van boven normatieve wateroverlast in zowel het stedelijke gebied (hoge grondwaterstanden) als het landelijke gebied (hoogwatersituaties tijdens het groeiseizoen).

In 2016 is verder gewerkt aan het modellenlandschap. Concreet gaat het om de ontwikkeling van een oppervlaktewatermodel voor ons gehele beheergebied. Met zo'n model kunnen neerslagsituaties en de effecten van maatregelen in hun onderlinge samenhang (zoals bijvoorbeeld de herinrichting van beken of de creatie van waterbergingen) goed worden doorgerekend. Dit is van belang voor een klimaatbestendig watersysteem dat blijft voldoen aan de normeringen. In 2016 zijn vooral de basisgegevens ingewonnen waarmee het model kan worden gebouwd.

Tabel 11: Realisatie indicatoren: Juiste hoeveelheid

Indicator(en)	JR 2015 (begin- situatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
Aantal van de N2000 gebieden die door de provincie obstakelvrij zijn gemaakt	1	1	1	1	😊	16
• In het Drents deel van ons beheergebied				0	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				1	😊	
Aantal van de N2000 gebieden waarvoor de hydrologische herstelprojecten zijn uitgevoerd	0	0	0	0	😊	16
Realisatie maatregelen uit het ZON-programma waarvoor waterschap aan de lat staat	0	500 ha	300 ha	425 ha	😊	14.140
• In het Drents deel van ons beheergebied				265 ha	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				160 ha	😊	
% gebied voldoet aan normering regionale wateroverlast (= systeem op orde, met uitzondering van natuur en buitendijks gebied)	99%	99%	99%	99%	😊	100%
Miljoen m3 waterberging gerealiseerd *)	20,6	21,5	21,5	21,3	😊	21,7
Investeringen (in k€)		8.960	14.451	12.420		

*) De indicator m3 waterberging zal met ingang van de Begroting 2017 niet meer worden gerapporteerd. De aanleg van bergingsgebieden is geen doel op zich, maar slechts één van de mogelijkheden om wateroverlast te voorkomen.

Financiële toelichting op risicovolle projecten

Bij dit programmadoel zijn er geen investeringen aan de orde die majeur risicovol zijn. Het verschil in investeringen ten opzichte van de Begroting is te verklaren doordat een project is verschoven van Veilige leefomgeving naar Juiste hoeveelheid. Daarnaast is de bijdrage aan de renovatie van het gemaal Eefde (Rijkswaterstaat) administratief in één keer ten laste gebracht van 2016. Met Rijkswaterstaat zijn 5 jaarlijkse betalingstermijnen afgesproken.

Programmadoel: Goede kwaliteit

Goede kwaliteit

Vechtstromen streeft naar een goede kwaliteit van water als voorwaarde voor een goede volksgezondheid en voor een goed functionerende landbouw, industrie en natuur.

De inspanningen die we hiervoor treffen zijn:

- **We zorgen voor een goede ecologische kwaliteit van het oppervlaktewater.**

Voor een goede ecologische kwaliteit zijn bepaalde randvoorwaarden in het watersysteem van belang, zoals bijvoorbeeld stroming en zuurstof. Er worden meerdere waterlichamen heringericht zodat aan de doelstellingen van de KRW wordt voldaan. Projecten waar in 2016 uitvoering heeft plaatsgevonden zijn onder andere diverse deelprojecten rondom de Vecht, de Boven Regge, de Oude Bornschebeek en de afronding van de Doorbraak. Voor de ecologische kwaliteit moet dat leiden tot een verbetering, waarbij de normen voor macrofauna een belangrijke maatstaf zijn. Deze verbetering meten we. Daarvoor is echter een langere periode van monitoring nodig. Na een nieuwe toetsing in 2016 voldoen 26 waterlichamen (tov 20 eind 2015) aan de ecologische kwaliteit. Een aantal waterlichamen schommelden rond de klassegrenzen waardoor met deze nieuwe meting het gemiddelde hoger uitkwam en er dus meer waterlichamen voldoen aan de gewenste ecologische kwaliteit.

- **We zorgen voor een chemische kwaliteit die de ecologie en het gebruik van oppervlaktewater niet belemmert.**

Landelijke analyses van de chemische kwaliteit wijzen erop dat de verbetering te langzaam gaat. Op 16 november 2016 is de Intentieverklaring Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater ondertekend door overheden (waaronder de waterschappen), maatschappelijke organisaties en kennisinstututen. Met de Delta-aanpak werken alle partners samen om de achterblijvende verbetering van de waterkwaliteit een stevige impuls te geven, en daarmee de beoogde doelen te halen. Het accent ligt daarbij eerst op een regionale analyse van de waterkwaliteit (2017-2018), die moet bijdragen aan de landelijke analyse (2019) en een eventueel bestuursakkoord over doelen en maatregelen. Eind 2016 voldoen 16 waterlichamen aan de normen voor fosfaat. Dit is een achteruitgang ten opzichte van vorige metingen. Een verklaring kan zijn een toevallige hogere mestuitspoeling ten tijde van de bemonstering.

- **Een goede specifiek benoemde kwaliteit voor een aantal categorieën wateren, waaronder grondwater, stedelijk water, zwemwater en waardevolle wateren.**

Samen met onze partners (Provincie, gemeenten, drinkwaterbedrijven, enz.) moeten we de komende periode in gesprek om te komen tot een gezamenlijk beleid als het gaat om waterkwaliteit van bijvoorbeeld overige niet KRW wateren en waardevolle wateren.

Naar aanleiding van een globale verkenning naar de stand van zaken en consequenties van de overdracht van stedelijk water is in 2016 een grondige inventarisatie uitgevoerd. In beeld is nu welk areaal nog voor overname in aanmerking komt, en wat daarvan de financiële consequenties zijn.

Tabel 12: Realisatie indicatoren: Goede kwaliteit

Indicator(en)	JR 2015 (begin- situatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
Realisatie KRW-maatregelen:						
Natuurvriendelijke oevers herinrichting (in km)	202 *)	205 *)	208	208	😊	347 **)
• In het Drents deel van ons beheergebied				3	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				205	😊	
Natuurvriendelijke oevers via aangepast onderhoud (in km) ***)	0	0	0	0	😊	232 **)
Wegnemen visbarrières	86	88	88	88	😊	187 **)
• In het Drents deel van ons beheergebied				1	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				87	😊	
Ecologische kwaliteit:						
Aantal waterlichamen dat voldoet aan de normen voor macrofauna (toetsing 3 jaarlijks)	20	20	20	26	😊	22
• In het Drents deel van ons beheergebied				8	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				18	😊	
Chemische kwaliteit:						
Aantal waterlichamen dat voldoet aan normen voor nutriënten (fosfaat (P) en stikstof (N))	P:19 N:9	P:19 N:9	P:19 N:9	P:16 N:9	😊	P:22 N:14
• In het Drents deel van ons beheergebied				P:3 N:5	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				P:13 N:4	😊	
Investerings (in k€)		7.805	6.154	6.104		

*) In de jaarrekening 2015 heeft een nieuwe berekening plaatsgevonden van de kilometers herinrichting. In lijn daarmee is de raming Begroting 2016 aangepast van 213 km naar 205 km.

***) Dit betreft de opgave voor de KRW te realiseren voor 2027.

***) Deze maatregel is met name in de derde SGBP-periode (na 2021) geprogrammeerd. De verwachting is dat we in deze periode daarmee reeds een begin maken.

Financiële toelichting op risicovolle projecten

Bij dit programmadoel zijn er geen investeringen aan de orde die majeur risicovol zijn.

2.1.3 Wat heeft het gekost?

Investeringsbudgetten

Voor programma 1 komt de realisatie in 2016 uit op M€ 18,9. Bij de BVR werd nog uitgegaan van een realisatie van M€ 17,2. De belangrijkste oorzaak is de toerekening van de bijdrage aan de renovatie van gemaal Eefde. Deze is administratief in één keer ten laste gebracht van 2016, terwijl er met Rijkswaterstaat vijf jaarlijkse betalingstermijnen zijn afgesproken. Daarnaast hebben de verwachte afbreukrisico's zich in mindere mate voorgedaan. Hierdoor komt de netto realisatie hoger uit dan bij de BVR.

Tabel 13: Realisatie Investeringsbudgetten 2016

(bedragen in k€)	B 2016 *)	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie% tov B 2016
Baggeren en beschoeiing	1.976	4.294	3.430	
Kunstwerken	3.802	3.760	3.343	
Vechtprojecten	1.739	2.443	2.137	
Bijdrage gemaal Eefde	738	3.433	3.429	
Doorbraak	821	450	778	
Regge Mozaïek Enter Goor	432	1.166	1.308	
Overige	9.229	5.798	4.462	
Netto-totaal (excl. afbreukrisico's)	18.737	21.344	18.887	
Afbreukrisico's (19,3%) **)	-2.380	-4.119	0	
Netto-totaal (incl. afbreukrisico's)	16.357	17.225	18.887	115%

*) De kolom B 2016 is exclusief het investeringsbudget van k€ 7.921 voor de HWBP-bijdrage die vanaf de 1^e begrotingswijziging 2016 niet meer als investering verloopt, maar via de exploitatie. En inclusief het investeringsbudget voor vervanging materieel en materieel van k€ 193 die bij de 1^e begrotingswijziging 2016 is overgeheveld vanuit programma 3.

***) Het afbreukrisico is in de MJV 2016 verhoogd van 12,7% naar 19,3% i.v.m. de overheveling van de investeringsbijdrage HWBP naar de exploitatie.

Exploitatiebudgetten

Binnen programma 1 is in de begrotingen 2014 en 2015 een besparing fusie en besparing bestuursakkoord gerealiseerd van M€ 3,5. Bovenop deze besparing is in de begroting 2016 een aanvullende besparingsopgave (fusie en bestuursakkoord) ingeboekt van M€ 0,6. Hiervan is in 2016 M€ 0,6 (100%) gerealiseerd.

Tabel 14: Realisatie Besparingen 2016

(bedragen in M€)	B 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie% tov B 2016
• Besparingen overige kosten/beleidskeuzes	-0,1 *)	-0,1	-0,1	
• Besparingen investeringen/kapitaallasten	0,2	0,2	0,2	
Subtotaal besparingen fusie	0,1	0,1	0,1	100%
• Besparingen overige exploitatiekosten	0,1	0,1	0,1	
• Besparingen investeringen/kapitaallasten	0,4	0,4	0,4	
Subtotaal besparingen bestuursakkoord	0,5	0,5	0,5	100%
Totaal besparingen 2016	0,6	0,6	0,6	100%

*) De oorspronkelijk ingeboekte besparing op omvang en onderhoud waterlopen van M€ 0,2 in 2016 blijkt niet haalbaar en is in de begroting 2016 verlaagd.

Binnen het geheel van de netto-lasten is uiteindelijk k€ 1.291 niet besteed binnen programma 1. Dit betekent dat 97% van het totale exploitatiebudget is gerealiseerd, waarbij de doelen zijn gehaald. De onderbesteding wordt veroorzaakt door: een structureel voordeel van M€ 0,2 op de kapitaallasten (correctie op strategische gronden) en een incidenteel voordeel van M€ 1,1 vanwege: (i) overschot toegerekende personeelslasten en laboratoriumkosten, (ii) geen waterinlaatkosten in verband met de renovatie sluis Eefde en (iii) de post onvoorzien die niet is besteed, aangezien zich binnen programma 1 geen tegenvallers laatste kwartaal 2016 hebben voorgedaan.

Tabel 15: Realisatie netto-lasten 2016

Kostensoorten (bedragen in k€)	B 2016	2 ^e begr. wijz. 2016	Realisatie JV 2016	Vershil
Overige kosten/baten	46.602	54.177	53.137	1.040
Onvoorzien	273	251	0	251
Mutatie reserves binnen programma	-851	-8.462	-8.462	0
Netto-lasten	46.024	45.966	44.675	1.291

2.2 Waterketen

2.2.1 Wat hebben we bereikt?

Maatschappelijk effect	Een leefbare (water)omgeving voor mens, dier en plant
Strategisch doel	'Samen met onze partners in de waterkringloop verrichten wij op duurzame wijze de publieke zuiveringstaak'

Samen met de gemeenten in ons gebied zorgen we voor opvang en transport van afvalwater en de zuivering daarvan ter bescherming van de volksgezondheid. Het afvalwater wordt zodanig gezuiverd dat we zorgen voor een leefbare omgeving voor mens, dier en plant. Uit het afvalwater worden energie en grondstoffen gewonnen, wat bijdraagt aan een circulaire economie. Dit alles gebeurt kosteneffectief en zo duurzaam mogelijk. Kostenstijgingen kunnen nog beperkt worden door nog meer samen te werken met de ketenpartners. De technisch steeds complexere installaties vragen een structureel grotere inspanning om deze in stand te houden en te laten voldoen aan de eisen (o.a. veiligheid, duurzaamheid en lozings-eisen). Er zal daarom rekening moeten worden gehouden met een stijging van kosten voor het zuiveringsbeheer.

2016 gaf enkele goede resultaten te zien. Onze zuiveringsrendementen scoorden in 2016 beter dan de doelstelling. Met de besparing in de waterketen lagen we tot en met 2016 al op 90,6% van de doelstelling in 2020.

Toch staan we ook voor een aantal uitdagingen. Mede door uitgestelde investeringen zijn levensduurverlengende maatregelen nodig op de RWZI's. En naast de Energiefabriek zijn voor de komende jaren extra inspanningen nodig om de gewenste 40% eigen opwekking te halen in 2020.

2.2.2 Wat hebben daarvoor gedaan?

Vechtstromen kent verschillende actieve partnerschappen rond de waterketentaak. Zo zijn met alle gemeenten in het beheergebied individuele of collectieve afspraken gemaakt over de waterketen. Aan verdere verdieping en concretisering van die afspraken wordt gewerkt. Het water, dat conform die afspraken wordt aangeboden bij gemalen of zuiveringen, nemen we in, en zuiveren we met goed werkende efficiënte installaties. Op een aantal rwzi's wordt duurzame energie geproduceerd in de vorm van biogas en zonne-energie. De restproducten van het zuiveringsproces worden zo nuttig mogelijk ingezet om een circulaire economie te ondersteunen.

Tabel 16: Realisatie programmadoel

Samen met partners een klimaatbestendige afvalwaterketen en een zo duurzaam mogelijke, veilige afvalwaterzuivering realiseren.	Status tov B 2016
Inspanningen	
• Een effectieve en efficiënte (afval)waterketen door partnerschappen met gemeenten en andere partijen.	
• Een effectieve en efficiënte behandeling van afvalwater met veilige installaties voor een bijdrage aan een goede volksgezondheid en een schoon watersysteem.	
• Het leveren van een bijdrage aan een circulaire economie door samen met bedrijven en andere partners energie en grondstoffen uit afvalwater voor (her-)gebruik beschikbaar te maken.	

Hierna volgt per type inspanning een toelichting op de realisatie en zijn in tabelvorm de indicatoren weergegeven.

1. Een effectieve en efficiënte (afval)waterketen door partnerschappen met gemeenten en andere partijen.

Nationaal Bestuursakkoord water (BAW2011)

Nu de besparingen die binnen het Nationaal Bestuursakkoord Water zijn afgesproken goeddeels gehaald zijn (Vechtstromen zit al op 90% van het doel voor 2020), verleggen we de aandacht meer naar kwaliteit en kwetsbaarheid, de twee andere K's uit het bestuursakkoord. Om daaraan invulling te geven steken we nog meer in op samenwerking met de gemeenten.

Akkoorden en plannen

Voor het noordelijkdeel van Vechtstromen is een Regionaal Bestuursakkoord Water Noordelijke Vechtstromen 2.0 afgesloten. Voor het Twents waternet wordt de samenwerking gecontinueerd en zetten de partners extra formatie in om de beoogde resultaten uit de samenwerking te versnellen.

We spreken met diverse gemeenten om de samenwerking te bekrachtigen middels gezamenlijke (afval) waterplannen als bouwsteen voor waterakkoorden met modulaire opbouw. De gesprekken met de gemeenten hierover bevinden zich in diverse stadia qua voortgang. Voor de RWZI's Almelo-Vissedijk en Vriezenveen zijn afspraken gemaakt over de innamecapaciteit. De afspraak over de innamecapaciteit van Vriezenveen is onderdeel van het Modulair waterakkoord Twenterand. Momenteel wordt de aanvoer van zogenoemd rioolvreemd water naar de RWZI Ootmarsum onderzocht. Nadere onderzoeken lopen ook voor Losser en Emmen.

In 2016 is samen met gemeenten en waterschappen in RijnOost gewerkt aan een beleidsstuk over de lozing van huishoudelijke afvalwater in het buitengebied. Dit resulteerde in een beleidsnotitie die nog bestuurlijk moet worden vastgesteld.

Voorafgaand aan grootschalige werkzaamheden op onze RWZI's, stellen we prognosebladen voor de toekomstige belasting op en gebruiken deze voor basis zuiveringsplannen. In 2016 zijn prognosebladen opgesteld voor de zuiveringskring Hardenberg, Oldenzaal en Almelo Vissedijk. De gemeenten stellen daarnaast basis rioleringsplannen op, zodat het mogelijk wordt samen afvalwaterplannen samen te stellen. Vechtstromen heeft een actieve adviserende rol bij het opstellen van deze gemeentelijke rioleringsplannen (GRP's). In 2016 is geadviseerd bij de GRP's van Emmen en Oldenzaal. Deze plannen kunnen niet los worden gezien van de inzet voor de Klimaat actieve Stad die ook invloed heeft op de afvalwaterketen. De investeringen die hiermee gemoeid zijn, vallen onder het programma watersysteem.

Samenwerkingsverbanden

Vechtstromen participeert al langer in samenwerkingsverbanden zoals Waterkracht. De inzet en deelname aan deze samenwerkingsverbanden beoordelen we op de bijdrage aan onze primaire doelstellingen. Voor Waterkracht moet duidelijk zijn op welke onderdelen de waterschappen autonoom wensen te opereren en voor welke onderdelen de samenwerking meerwaarde biedt.

In 2016 hebben we specifiek ingezet op "CAMINO", een breed samenwerkingsverband met bedrijven en kennisinstellingen voor het optimaliseren en innoveren van beheer en onderhoud. In 2017 concretiseren we dit verder met onderzoek naar kunstwerken en persleidingen.

In het voorjaar is de experimenteerlocatie Glanerbrug officieel geopend. Daar wordt de markt en onderwijsinstellingen de mogelijkheid geboden om innovaties op praktijkschaal uit te proberen.

Tabel 17: Realisatie indicatoren: Samen met onze partners

Indicator(en)	JR 2015 (beginsituatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
aantal zuiveringskringen met gezamenlijk afvalwaterplan	0	2	2	2	😊	12
• In het Drents deel van ons beheergebied				0	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied				2	😊	
% waarin besparing conform BAW wordt bereikt	79,2%	79%	90,6%	90,6%	😊	100%
Investeringen: Samen met onze partners (in k€)	159	300	223	169		

Financiële toelichting op risicovolle projecten

Bij deze inspanning zijn er geen investeringen aan de orde die majeur risicovol zijn.

2. Een effectieve en efficiënte behandeling van afvalwater met veilige installaties voor een bijdrage aan een goede volksgezondheid en een schoon watersysteem

Assets

In 2016 is de laatste hand gelegd aan vernieuwing van de RWZI Glanerbrug en is de RWZI Sleen opgeleverd. De rioolgemalen in Gramsbergen en Bergentheim-Oost zijn gerenoveerd en de aanleg van de persleiding Schoonoord-Sleen is afgerond. Op de RWZI Emmen is een voortvarende start gemaakt met het vernieuwen van het harkrooster en het opvoergemaal. Voor de RWZI Vriezenveen is een plan gemaakt voor de vervanging en is hier een second opinion op gedaan.

Ter vergroting van de biogasveiligheid in Emmen en Enschede worden de laatste afrondende werkzaamheden verricht. In Hengelo is de uitvoering afgestemd op de werkzaamheden aan de Energiefabriek, waardoor die in 2017 gereed komen. De hoog geprioriteerde maatregelen die zijn bepaald in de RI&E's (Arbo&veiligheid) zijn in 2016 gerealiseerd

In 2016 zijn aanvullende vervangingsinvesteringen uitgevoerd om de installaties op orde te houden. We signaleren een toenemende druk op de vervangingsinvesteringen voor de RWZI's. Door de in 2014 ingezette temporisering van vernieuwingsprojecten treden steeds vaker storingen op en zijn tussentijdse levensduur verlengende ingrepen nodig. Hierbij is continu aandacht voor risico's die in de procesvoering worden gelopen.

Specifieke aandacht is er nu voor de E&PA (elektrotechnische werken en procesautomatisering). Voor de vervanging van de E&PA van de RWZI's in Hengelo, Enschede en Oldenzaal is na inventarisatie van de huidige toestand een plan met planning gemaakt dat uitgaat van een start met de uitvoering in Hengelo in 2017. Ook is hard gewerkt aan de eerste kostenramingen op de verschillende onderdelen van E&PA. De onzekerheid van de kostenramingen is nu nog vrij groot omdat in dit stadium met een forse afwijkingmarge moet worden gerekend. Naar het zich nu laat aanzien is de impact van het vervangen van de E&PA groter dan eerder werd aangenomen. Afwegingen zijn nodig voor het werk dat vanaf 2018 op ons af komt.

Het implementeren van het onderhoudsbeheersysteem (OBS 2.0) loopt op wat achter op schema. De afgelopen periode is het systeem ingericht en als ervaringsproef toegepast op een RWZI en een gemaal met persleiding. Daaruit bleek dat de P&ID's (proces en instrumentatie diagrammen) niet voldoende up

to date zijn. In 2016 is een inhaalslag met P&ID's gestart die in 2017 wordt doorgezet. Aansluitend zal elk object in het OBS worden ingevoerd.

Voor persleidingen is een onderzoek naar de kwaliteit gestart, waarbij vanuit een risicobenadering eerst de leiding van Emmen naar de RWZI is beoordeeld. Ook is de vervanging van de persleiding Borne, nabij de RWZI Hengelo onderzocht. De eerste resultaten geven aan dat we de komende jaren voor deze beide leidingen moeten rekenen met een vervangingsopgave van enkele miljoenen. Nu duidelijk is dat de systematiek van onderzoek werkbaar is kan ook van andere persleidingen een beter beeld worden verkregen van de risico's en toekomstige kosten.

In 2016 is een start gemaakt met het handboek N en P verwijdering (Stowa) dat in 2017 zal worden afgerond. Waterschap Vechtstromen is hierbij betrokken. In het handboek wordt ingegaan op mogelijkheden voor optimalisatie van de P-verwijdering in het algemeen en worden praktijksituaties behandeld. Na afronding van het handboek zal worden nagegaan of er nog behoefte is aan Bio-P scans voor Rijn Oost.

Efficiency

Efficiency van de installaties wordt op verschillende wijzen gevolgd en beïnvloed, zoals door vervanging van installatie-onderdelen en optimalisaties. Ook de wijze waarop de procesvoerders met de installatie omgaan is van groot belang, waarbij de verwijderingsrendementen aangeven dat hier goed wordt gepresteerd.

Voor een gedragen besluit over de noodzakelijke vervanging van de membranen van de MBR in Ootmarsum over enkele jaren, is gestart met een evaluatie en variantenonderzoek. Ook loopt een onderzoek naar optimalisatie van de membranen zelf. Dit mede in het licht van overschrijdingen van de norm voor zwevende stof, die samenhangen met een teruggelopen capaciteit van de membranen. De hybride Nereda installatie in Vroomshoop vertoont af en toe lichte overschrijdingen van de norm voor zwevende stof en BZV. Daarom is de bedrijfsvoering van deze installatie geoptimaliseerd, waardoor de kans op overschrijdingen is geminimaliseerd.

Om de sturing van het zuiveringsproces te optimaliseren is in Hengelo de online meetapparatuur vervangen. De meetresultaten worden gebruikt om lokaal te sturen, maar ook gebruikt om zuiveringen met elkaar te vergelijken. Hiervoor is een onderzoek naar de te gebruiken historian (database met gegevens) gestart.

Tabel 18: Realisatie indicatoren: behandeling van afvalwater

Indicator(en)	Wettelijke verplichting	JR 2015 (begin- situatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
Vergunningseisen: aantal bestuursrechterlijke aanschrijvingen over lozingseisen			0	0	0	😊	0
Aantal beïnvloedbare incidenten m.b.t veiligheidsrisico's			n.t.b.	n.t.b.	n.v.t.	😊	n.t.b.
% van de fosfaat verwijderd per jaar (gebiedsbreed)	75%	84%	78%	83%	85%	😊	78%
In het Drents deel van ons beheergebied					94%	😊	

Indicator(en)	Wettelijke verplichting	JR 2015 (begin- situatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
• In het Overijssels deel van ons beheergebied					84%	😊	
% van de stikstof verwijderd per jaar (gebiedsbreed)	75%	84%	81%	86%	87%	😊	81%
• In het Drents deel van ons beheergebied					90%	😊	
• In het Overijssels deel van ons beheergebied					86%	😊	
Investeringen: behandeling van afvalwater (in k€)		8.242	16.537	10.569	10.875		

Financiële toelichting op risicovolle projecten

De belangrijkste onder- en overbestedingen in 2016 t.o.v. de begroting zijn ontstaan door: de persleiding Schoonoord-Sleen (k€ 300 goedkoper); de complexe voorbereiding E&PA, waardoor nog geen uitvoering kon worden gestart (k€ 300 doorschuif); vervangingsinvesteringen (k€400 duurder); Poortbeleid dat wacht op de organisatie brede aanpak (k€500 doorschuif); de werkzaamheden van Almelo-Sumpel (k€150 duurder en zal naar verwachting nog een forse extra investeringen vragen om tot een goede afronding te komen); de aanpak Almelo-Vissedijk werd vertraagd door een behoefte vooraf nog meer inzicht te verkrijgen over energie effecten (k€ 1150 doorschuif); de aanpak van het harkrooster Emmen (k€ 200 duurder); de uitvoering van RWZI Vriezenveen is vertraagd doordat een second opinion moest worden uitgevoerd (k€1900 doorschuif).

Een belangrijk deel van bovengenoemde afwijkingen is al in het kader van de MJV 2017 en de BVR2016 gerapporteerd.

3. Het leveren van een bijdrage aan een circulaire economie door samen met bedrijven en andere partners energie en grondstoffen uit afvalwater voor (her-)gebruik beschikbaar te maken.

Grondstoffen

Grootschalige terugwinning van fosfaat gaat plaatsvinden uit de asresten van de slibverbranding bij SNB. De indicator "terugwinning" blijft voorsnog op nul staan en zal sterk stijgen na ingebruikname van de fabriek Ecophos in Noord Frankrijk. Ten behoeve van kennisontwikkeling participeert Vechtstromen in kleinschalige initiatieven rond andere grondstoffen (RWZI Enschede met proteïne, RWZI Ommen met cellulose en RWZI Vroomshoop met alginaat). De economische haalbaarheid van afzet van grondstoffen zal bepalend zijn voor eventuele investeringen. Er zijn in 2016 diverse onderzoeken uitgevoerd naar opwerking van alginaat uit korrelslib. In Epe zal een opwerkingsinstallatie worden gerealiseerd. Een verkenning van de mogelijkheden voor toekomstige levering van korrels uit onze Nereda in Vroomshoop zal in 2017 plaatsvinden.

Energie

Bij de bouw van de Energiefabriek is een belangrijke mijlpaal bereikt nu de TDH-reactor is gerealiseerd, getest en in bedrijf genomen. De TDH is de technologische kern van de installatie die het mogelijk maakt de gasproductie uit slib sterk te vergroten en daarmee energie op te wekken. De resultaten tot nu toe geven zoals verwacht een toename van de productie van biogas te zien en beter ontwaterbaar slib. Het go-no go moment is voor de Energiefabriek gepland in de zomer van 2017. Dat moment betreft de start van centralisatie van slibgisting op Hengelo (naast Emmen). Pas als de centralisatie in bedrijf is zal de gasproductie sterk toenemen omdat dan de techniek op een veel groter volume slib kan worden

toegepast. De Energiefabriek vraagt op basis van een nadere kostenraming de komende jaren grotere investeringen dan eerder begroot. De afweging daarvan wordt het bestuur separaat voorgelegd.

Na het gereedkomen van de Energiefabriek verwachten we ruim 35% van het eigen energieverbruik zelf en duurzaam op te wekken. Daarmee wordt de gestelde norm van 40% eigen duurzaam opgewekte energie (2020) niet gehaald. Bij de tussenevaluatie van het bestuursakkoord is daarom extra investeringsruimte verkregen die het halen van de doelstelling dichterbij moet brengen. Hierover lopen gesprekken met de provincies Overijssel en Drenthe. Planvorming voor de wijze waarop we onze doelstelling kunnen halen, vindt nu plaats. Het medio 2016 ingevoerde energiemanagement is daarbij een belangrijk hulpmiddel.

Duurzaamheid

Het is duurzaam om een belangrijk deel van de gebruikte energie zelf op te wekken. Het verminderen van het energieverbruik is in potentie nog duurzamer. Daarom zijn verschillende acties gestart, zoals het in kaart brengen waar het energieverbruik precies plaatsvindt, het uitvoeren van energiescans en het vaststellen van een energie-efficiencyplan. Voor duurzaamheid is een uitvoeringsplan vastgesteld op basis van de opgestelde visie. Dit is nu in uitvoering genomen met als onderdelen o.a. mobiliteit en transport, inkoop, bewustwording en educatie en grondstoffen en afvalstoffen. Hiervoor is bij de tussenevaluatie een extra optimalisatie budget opgenomen, waarmee bijvoorbeeld de vervanging van beluchtingen (een van de grootste energie gebruikers op de RWZI) van Almelo-Sumpel en Rijssen in de programmering voor 2017 worden meegenomen, waardoor deze aanzienlijk zuiniger worden.

Tabel 19: Realisatie indicatoren: terugwinning

Indicator(en)	JR 2015 (begin- situatie 1-1-2016)	Begroting 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Status tov B 2016	WBP 2021
Mate waarin fosfaat uit het rioolwater wordt teruggewonnen	0%	0%	0%	0%		80%
Investeringen: terugwinning (in k€)	12.829	4.400	5.992	5.531		

Financiële toelichting op risicovolle projecten

De belangrijkste mutaties t.o.v. de B2016 worden veroorzaakt doordat bij de Energiefabriek een gashouder geheel wordt meegerekend waardoor een bedrag van k€600 in 2016 extra is besteed. Daarnaast is sprake geweest van een aantal biosgasmaatregelen in 2016, welke aanvankelijk al in 2015 waren voorzien. In 2017 zullen voor biogas de laatste afrondende, maar ook aanvullende werkzaamheden plaatsvinden. Op het totale biosgasbudget zal hiertoe naar verwachting een extra claim ontstaan van mogelijk enkele tonnen in 2017.

2.2.3 Wat heeft het gekost?

Investeringsbudgetten

Voor programma 2 zijn de netto-investeringen uitgekomen op M€ 16,6. Naast de verschuiving tussen projecten, die bij de individuele programmadoelen is verklaard, is de belangrijkste reden dat de verwachte afbreukrisico's zich slechts in beperkte mate hebben voorgedaan. Hierdoor komt de netto realisatie hoger uit dan waarvan bij de BVR werd uitgegaan

Tabel 20: Realisatie Investeringsbudgetten 2016

(bedragen in k€)	B 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie% tov B 2016
Energiefabriek	3.755	2.900	3.492	
Vervangingsinvesteringen	2.657	2.678	3.100	
RWZI Sleen	2.070	2.542	2.743	
Harkrooster Emmen	1.370	850	1.552	
Persleiding Schoonoord-Sleen	1.345	1.108	1.023	
Overig	10.040	6.706	4.665	
Netto-totaal (excl. afbreukrisico's)	21.237	16.784	16.575	
Afbreukrisico's (16,3%)	-3.462	-2.735	0	
Netto-totaal (incl. afbreukrisico's)	17.775	14.048	16.575	93%

Exploitatiebudgetten

Binnen programma 2 is in de begrotingen 2014 en 2015 een besparing fusie en besparing bestuursakkoord gerealiseerd van M€ 2,8. Bovenop deze besparing is in de begroting 2016 een aanvullende besparingsopgave (fusie en bestuursakkoord) ingeboekt van M€ 1,1. Hiervan is in 2016 M€ 0,9 (82%) gerealiseerd. De ingeboekte besparing van M€ 0,2 op de energiefabriek Hengelo is niet haalbaar gebleken, vanwege de uitloop in het project.

Tabel 21: Realisatie Besparingen 2016

(bedragen in M€)	B 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie%
• Besparingen overige kosten/beleidskeuzes	0,3	0,3	0,1	
• Besparingen investeringen/kapitaallasten	0,1	0,1	0,1	
Subtotaal besparingen fusie	0,4	0,4	0,2	50%
• Besparingen overige exploitatiekosten	0,5	0,5	0,5	
• Besparingen investeringen/kapitaallasten	0,1	0,1	0,1	
Subtotaal besparingen bestuursakkoord	0,7	0,7	0,7	100%
Totaal besparingen 2016	1,1	1,1	0,9	82%

Binnen het geheel van de netto-lasten is uiteindelijk een tekort van -/- k€ 391 ontstaan binnen programma 2. Dit betekent dat 101% van het totale exploitatiebudget is gerealiseerd. De overbesteding wordt veroorzaakt door: een structureel nadeel van M€ 0,2 op slibverwerkingskosten (de ingeboekte besparing van M€ 0,2 is ook in 2017 en medio 2018 niet haalbaar) en een incidenteel nadeel van per saldo M€ 0,2 vanwege: (i) overschot toegerekende personeelslasten en laboratoriumkosten, (ii) hogere onderhoudskosten als gevolg van met name niet voorziene storingen, (iii) hogere energielasten en slibverwerkingskosten (functioneren biogasinstallaties Emmen, Hengelo en Goor), waarvoor de post onvoorzien binnen programma 2 is aangewend.

Tabel 22: Realisatie netto-lasten 2016

Kostensoorten (bedragen in k€)	B 2016	2 ^e begr. wijz. 2016	JV 2016	Vershil
Overige kosten/overige baten	40.219	38.288	38.860	-572
Onvoorzien	286	181	0	181
Mutaties reserves binnen programma	150	1.458	1.458	0
Netto-lasten	40.655	39.927	40.318	-391

2.3 Besturen en Organiseren

2.3.1 Wat hebben we bereikt?

Maatschappelijk effect	Een organisatie die vanuit kerntaken maximale maatschappelijke waarde levert in een veranderende omgeving
Strategisch doel	We zijn een duurzame, innovatieve en lerende organisatie. We bepalen en realiseren samen met partners en belanghebbenden onze ambities, waarbij maatschappelijk belang en goed werkgeverschap centraal staan.

Om het strategisch doel dichterbij te brengen, zijn in de MJV 2017-2020 de volgende vijf programmadoelen geïntroduceerd:

- We verbeteren onze samenwerkingsgerichtheid richting partners en belanghebbenden;
- We verbeteren de herkenbaarheid en dienstverlening naar onze omgeving;
- We richten onze bedrijfsprocessen zo effectief en efficiënt mogelijk in;
- We versterken ons innovatief/lerend vermogen;
- We faciliteren de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers.

De realisatie in 2016 wordt hieronder toegelicht (paragraaf 2.3.2).

2.3.2 Wat hebben daarvoor gedaan?

Onderstaande tabel geeft de realisatie weer van het programma Besturen en Organiseren. Uit dit jaarverslag blijkt dat het programma er qua doelbereiking goed voor staat.

Tabel 23: Realisatie programmadoelen

Thema: Onze ambities samen met partners en belanghebbenden bepalen/realiseren, waarbij maatschappelijke waarde voorop staat.	Status t.o.v. B 2016
Programmadoelen	
• We verbeteren onze samenwerkingsgerichtheid richting partners en belanghebbenden.	
• We verbeteren de herkenbaarheid en dienstverlening naar onze omgeving.	
Thema: Onze taken uitvoeren vanuit een lerende/innovatieve organisatie, die uitgaat van goed werkgeverschap.	Status t.o.v. B 2016
Programmadoelen	
• We richten onze bedrijfsprocessen zo effectief en efficiënt mogelijk in.	
• We versterken ons lerend/innovatief vermogen.	
• We faciliteren de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers	

Om de programmadoelen te bereiken, is een pakket van maatregelen samen-gesteld. Grotendeels zijn dit maatregelen die ook al in de Programmabegroting 2016-2019 (en eerder) zijn opgenomen en reeds in gang zijn gezet. Op de volgende pagina's zijn onder de programmadoelen telkens de maatregelen opgesomd die zijn genomen om de programmadoelen te bereiken.

Thema: Samen met partners / maatschappelijke waarde

Onze ambities samen met partners en belanghebbenden bepalen/realiseren, waarbij maatschappelijke waarde voorop staat.

Met het dagelijks bestuur zijn we in gesprek gegaan over onze rol en bijdragen aan de regionale economie en werkgelegenheid. Er zijn goede voorbeelden verzameld en gedeeld over hoe we als waterschap in onze processen en projecten bijdragen aan de regionale economie. Het dagelijks bestuur vindt deze bijdragen waardevol en stimuleert betrokkenen de breedte op te blijven zoeken in onze processen en projecten gericht op veilig, schoon en voldoende water, bijvoorbeeld door bij te dragen aan de regionale economie.

Programmadoel 1: we verbeteren onze samenwerkingsgerichtheid richting partners en belanghebbenden

In een samenleving waarin onder andere de kracht van regio's steeds belangrijker wordt, is het essentieel dat er goed wordt samengewerkt met partners en belanghebbenden. Autoritair en op lokaal niveau opereren is om die reden niet meer van deze tijd. We moeten samenwerken om de regio verder te versterken. De samenwerkingsgerichtheid richting partners en belanghebbenden willen we daarom verbeteren.

Om de partnerschapsgedachte binnen Vechtstromen uit te bouwen, is in 2016 een aantal initiatieven in gang gezet.

- Het opzetten van het Praktijkcentrum Procestechiek Oost-Nederland (PCPT), samen met ROC van Twente en bedrijven uit de procesindustrie, zoals Twence en Urenco. Vechtstromen participeert in dit samenwerkingsverband omdat het wil investeren in zijn imago als aantrekkelijke werkgever, om zo in de toekomst ook voldoende vakbekwame werknemers in dienst te krijgen. Twintigers vormen hiervoor een belangrijke doelgroep. De bijbehorende subsidieaanvraag voor de deelname is in 2016 goedgekeurd en in 2016 heeft Vechtstromen deelgenomen aan verschillende open dagen en gerelateerde activiteiten van het PCPT gericht op het werven van nieuwe studenten procestechologie.
- Het experimenteren met nieuwe ideeën voor voorspelbaar onderhoud van infrastructuur en assets, samen met kennisinstellingen, ondernemers en mede-overheden (Camino). De probleemstellingen voor de in te brengen pilots zijn uitgewerkt en opgesteld. Vechtstromen is toegetreden tot de stuurgroep Camino. Hierin is gewerkt aan een aantal subsidievoorstellen. Begin 2017 zullen de besluiten daarover vallen. Een grote bijeenkomst met tal van bedrijven en kennisinstellingen is uitgesteld en zal in 2017 plaatsvinden.
- De oplevering van een nieuwe stakeholderaanpak. Deze nieuwe aanpak voorziet minder in stakeholder- of accountplannen, maar richt zich meer op het verder ontwikkelen van een naar buiten gerichte houding in ons dagelijks werk. Dit uit zich in een oprechte nieuwsgierigheid naar en nauw contact met inwoners, agrariërs en bedrijven, met medeoverheden, kennisinstellingen en belangenorganisaties.
- Het verbeteren van de fysieke zichtbaarheid in de samenleving van het waterschap bij wateroverlast. Waterinfopunt Vechtstromen is hiervoor in het leven geroepen. 2016 was het startsein om met het mobiele waterinfopunt het gesprek aan te gaan met mensen uit ons beheergebied, onder andere over wateroverlast in het kader van KlimaatActieveStad (KAS).
- Een praktijkgericht leerprogramma voor het ontwikkelen van partnerschap, samen met de Universiteit Twente, dat ook beschikbaar is voor onze partners. Onderdeel hiervan is specifieke kennis-uitwisseling met een onderzoeksinstituut in Hoboken (VS), in het najaar van 2016.
- Onderzoeken naar bijzondere 'partnerschapprocessen' door studenten. (Het Kristalbad, Herijking Vechtstromen Noord, het WECT, de Energiefabriek en Nieuwater BV, met als doel om hiervan te leren.

Programmadoel 2: we verbeteren de herkenbaarheid en dienstverlening naar onze omgeving

Het waterschap vindt het noodzakelijk om de waarde van het waterschapswerk meer in beeld te brengen (verkleinen 'awareness gap') en de democratische legitimiteit te verduidelijken.

- Om het waterschapswerk meer in beeld te brengen en de democratische legitimiteit te verduidelijken was inzicht nodig in beelden, beleving, meningen, ervaringen en behoeften van 'doelgroepen'. Daarvoor zijn er in 2015 en 2016 verschillende onderzoeken uitgevoerd:
  - In september 2015 is een digitale enquête gehouden onder stakeholders (n=54) van het waterschap.
  - In het kader van de tussenevaluatie van het bestuursakkoord is in maart 2016 een kwalitatief onderzoek uitgevoerd onder stakeholders, voornamelijk bestuurders (n=10).
  - In februari en maart 2016 heeft er een externe audit van het communicatief vermogen van de organisatie plaatsgevonden onder dagelijks bestuursleden, managementleden en medewerkers.
  - In april 2016 hielden we een kwantitatieve representatieve nulmeting gehouden onder de volgende groepen: burgers (n=1.151), agrariërs (n=306) en bedrijven/natuur- en recreatieorganisaties (n=61).

Een paar rode draden uit deze onderzoeken zijn dat stakeholders over het algemeen tevreden zijn over de dienstverlening van Vechtstromen en een groot deel van de burgers (bijna de helft) niet goed kan aangeven welke functie een waterschap heeft. Daarom is er een communicatievisie ontwikkeld en is er een uitvoeringsprogramma opgesteld. Daarnaast is in het tweede halfjaar van 2016 gewerkt aan de professionalisering van het teamonderdeel, en de ontwikkeling van social media en beeldtaal zoals infographics. Onderdeel van het uitvoeringsprogramma is een aantal strategische keuzes waarover besluitvorming door het dagelijks bestuur in het voorjaar van 2017 gepland staat. Het vaststellen van de huisvestingstrategie is hier een voorbeeld van.

- In het najaar van 2016 is gestart met het project 'Nulmeting, visie, ambitie en strategie Dienstverlening'. Middels een verkenning wordt het bestaande (ervaren) niveau van dienstverlening en de externe en interne ontwikkelingen in beeld gebracht. Na aanvullend stakeholderonderzoek wordt in de loop van 2017 de visie, ambitie en strategie bepaald om meer richting te geven aan de verdere verbetering en vernieuwing van de dienstverlening door Vechtstromen. Daarbij wordt ook gekeken naar de 'best-practices' binnen de waterschappen en andere overheidsorganisaties. In Waterkrachtverband zijn contacten gelegd om de samenwerking op het vlak van 'dienstverlening' te zoeken. Ook wordt bekeken op welke wijze de huidige servicenormen kunnen worden toegepast en zo nodig geoptimaliseerd, om de gewenste ontwikkeling te monitoren en te sturen.
- De Omgevingswet vraagt de komende jaren veel aandacht van het waterschap. Om de Omgevingswet binnen de organisatie te laten doorwerken, zijn in 2016 de volgende actiepunten ten uitvoer gebracht:
  - Indienen consultatiereacties op de uitvoeringsregelgeving van de Omgevingswet, evenals op de aanvullende wetten (grond, bodem en geluid)
  - In gang zetten van de bij de Omgevingswet behorende gedrags- en cultuurverandering, zowel bestuurlijk als ambtelijk, onder meer door de deelname aan de Roadshow Omgevingswet in Emmen en een impactanalyse Omgevingswet met en door de waterschappen.
  - Op de voet volgen van ontwikkelingen in het kader van het digitale stelsel (DSO), onder meer via een verkenning Informatievoorziening Omgevingswet ten aanzien van gegevensbeheer.

Onze taken uitvoeren vanuit een lerende/innovatieve organisatie, die uitgaat van goed werkgeverschap.

Programmadoel 3: We richten onze bedrijfsprocessen zo effectief en efficiënt mogelijk in

De uitdaging van Vechtstromen is om met minder middelen een zo goed mogelijk resultaat te behalen. Om ook in de toekomst zoveel mogelijk gestelde doelen op een doeltreffende wijze te kunnen bereiken, is het daarom van belang bedrijfsprocessen zo effectief en efficiënt mogelijk in te richten.

- Er lopen diverse verbeterprojecten in de organisatie die een bijdrage leveren aan slimmer omgaan met aanschaf, onderhoud en vervanging van onze assets. In nauwe samenspraak met marktpartijen is in 2016 onder andere de marktvisie van de waterschappen opgesteld alsmede het inkoopbeleid vernieuwd. Daarin zijn nieuwe regels uit de aanbestedingswet meegenomen en wordt meer ruimte gezicht om marktpartijen eerder te betrekken bij de opgaven en nieuwe publiek-private samenwerkingsvormen te ontwikkelen. Door middel van een uitgebreide consultatie binnen Vechtstromen met bestuursleden en medewerkers zijn speerpunten benoemd. Betrokkenen zijn meegenomen in de ideeën, risico's, kansen en instrumenten voor intensievere samenwerking met bedrijven.
- In het najaar van 2016 is een businesscase opgesteld met betrekking tot de huisvesting van Vechtstromen. We zetten hierin ons waterschapswerk centraal en leggen verantwoordelijkheden laag in de organisatie. Hierdoor krijgt onze bottum-up beweging steeds meer vorm. De organisatie binnen Vechtstromen is te divers om top-down sturing centraal te stellen. One size fits nobody is daarom ons motto. De businesscase heeft geleid tot een huisvestingstrategie en verschillende scenario's. Op 1 maart 2017 heeft het algemeen bestuur besloten tot een van de scenario's waarin een afweging is gemaakt tussen financiële effecten en de mate waarin het scenario bijdraagt aan onze visie op huisvesting. 'Verbindend werken' staat hierbij centraal. In 2017 krijgt dit een vervolg met een projectmatige implementatie. Concreet houdt dit in dat we meer op locatie gaan werken waar het primaire waterschapswerk gedaan wordt. Dus bij zowel onze kleinere Vechtstromen locaties in het gebied als bij partners.
- De doorontwikkeling van de bestuurlijke en ambtelijke P&C-cyclus is in gang gezet. Bestuurlijk is de samenhang tussen effecten, doelen en maatregelen zichtbaar gemaakt in doelenbomen in de programma's, in de meerjarenverkenning 2017-2020 en de programmabegroting 2017-2020. In de meerjarenverkenning is de ontwikkeling van een aantal doelen grafisch weergegeven en is er een scherpere koppeling gemaakt tussen de omgevingsanalyse en de programma's. In de programmabegroting 2017 is de begroting in één oogopslag (bestuurlijk dashboard) aangepast, o.m. door een betere balans tussen het aantal inhoudelijke en financiële kengetallen. De BVR 2016 is een compacter document geworden ten opzichte van de BVR 2015.
- Met de introductie van de A3 methodiek is invulling gegeven aan de wens van de ambtelijke organisatie om te sturen met meer overzicht, samenhang, minder papier en vooral: om meer in gesprek te zijn met elkaar. Dit door doelen en prestaties weer te geven op letterlijk één A3. In 2016 hebben alle teams A3's ontwikkeld. In 2017 worden deze A3's verder aangescherpt. Een A3 op concernniveau volgt in 2017 op basis van de aanscherping van de team A3's en de doorontwikkeling van programma 3. De A3's komen in de plaats van directieplan, eenheidsplannen en teamplannen.
- De in 2015 ingezette koerswijziging voor Waterkracht is in 2016 doorgezet (Waterkracht is een samenwerkingsverband tussen verschillende waterschappen.) Er is (nog) meer gefocust op: wat levert het ons op? Die vraag is leidend voor elk waterschap om te beoordelen of al dan niet wordt geparticipeerd in een bepaald traject. Concrete resultaten zijn onder meer een interne vacaturemarkt, een kennisbank HRM, diverse verkenningen naar de mogelijkheden van gezamenlijk beheer binnen zowel werkveld HRM als Zuiveren, collegiale toetsing en uitwisseling op gebied van biogasveiligheid, start portfoliomanagement ICT, gezamenlijke aanbesteding hardware en gezamenlijke aanbestedingen van onder andere ingenieursdiensten en technische groothandel. Daarnaast is de organisatie van Waterkracht verder gestroomlijnd en efficiënter gemaakt.

- In 2016 heeft de organisatie veel energie gestoken in het bepalen van een aanpak van procesmatig werken, waarbij we willen ontwikkelen vanuit de behoeftes in de praktijk, vanuit de kern van het waterschap: het zorgen voor veilig voldoende en schoon water. Dit heeft geleid tot een in februari 2017 in het management vastgestelde aanpak. Kern van de aanpak is dat het concern niet stuurt op een top-down invoering van procesmatig werken in de hele organisatie. Teamleiders en programmacoördinatoren bepalen zelf wat ze nodig hebben om de resultaten waar ze verantwoordelijk voor zijn te realiseren. Dit is ook conform ons sturingsmodel. Alle teams in 2016 gewerkt aan de verbetering van hun eigen processen. Ook zijn vanuit de programma's integrale verbetermaatregelen gestart.
- Om te zorgen voor een toekomstbestendige werkomgeving die optimaal de realisering van de visie ondersteunt, zijn meerdere activiteiten ondernomen. Zo is de domein- en systeem migratie in 2016 afgerond. Dit project was nodig om de twee ICT netwerken te harmoniseren. Het resultaat is een beter beheersbare omgeving en daardoor minder incidenten en een flexibelere ICT omgeving. Ook zijn, anticiperend op de huisvestingsstrategie, de externe locaties voorzien van een glasvezelverbinding. Verder zijn de eerste maatregelen rondom iVeiligheid geïmplementeerd. In 2016 hebben alle teams onder andere een bewustwordingssessie gekregen. Tevens is er een procedure Melding Datalekken in werking getreden.
- In algemene zin behoeven de facilitaire en ICT aspecten van de huisvesting meer aandacht; de continuïteit van de bedrijfsvoering – bijvoorbeeld qua Arbo- en duurzaamheidsvoorschriften - en daarmee de ondersteuning van de organisatie bij de realisatie van de doelen dreigt in het geding te komen.

Programmadoel 4: we versterken ons innovatief/lerend vermogen

Het zorgen voor schoon, voldoende en veilig water binnen het beheergebied van Vechtstromen is niet gratis. Hier zijn veel kosten mee gemoeid. Die kosten zitten vooral in beheer en onderhoud. Door te investeren in innovatie kan er in de (nabije) toekomst voor worden gezorgd dat deze kosten verminderen.

Een groot aantal initiatieven uit de innovatie-agenda is in gang gezet en is reeds in de uitvoeringsfase. Op dit moment is ruim een derde deel van het innovatiefonds besteed.

Uit onderzoek van de Erasmus Universiteit naar het innovatief vermogen van waterschappen is gebleken dat Vechtstromen hoog scoort op innovatief vermogen. De uitdaging is vooral om ons innovatief vermogen (nog) beter te vertalen naar en toe te passen in de primaire processen. 2016 gaf hiervoor het startsein.

Programmadoel 5: We faciliteren de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers

De Vechtstromen medewerkers vormen de rode draad van het waterschapswerk. Zonder deze mensen ligt het werk stil. Duurzame inzetbaarheid is een middel om medewerkers te faciliteren steeds optimaal te kunnen voldoen aan verwachtingen van partners en belanghebbenden. Dit zorgt voor een gecontinueerde bedrijfsvoering.

- In 2016 zijn wensen en verwachtingen van onze partners en belanghebbenden verkend, bottom-up omgevingsanalyses uitgevoerd en team-missies/-visies geformuleerd. Daaruit zijn vier pijlers voor duurzame inzetbaarheid benoemd: Mobiliteit-Loopbaan, Vitaliteit-Gezondheid – Ontwikkelen & Leren – Organisatie & Werk. Met een aantal acties is de inzetbaarheid van medewerkers versterkt:
  - Kijk op je Loopbaandag: voor medewerkers die zich oriënteren op hun loopbaan en een stap willen zetten.
  - Week van de Loopbaan: in samenwerking met de partners vanuit Waterkracht is een programma opgezet waarin medewerkers de mogelijkheid hebben gehad om aan verschillende workshops deel te nemen.

- Workshops Egostrappen: gedurende een aantal maanden zijn verschillende workshops Egostrappen georganiseerd. Dit is een eerste aanzet in de fase van bewustwording als het gaat om 'waar sta ik nu' en 'welke mogelijkheden zijn er voor mij'.
- Week van de Uitwisseling: tijdens deze week konden werknemers een dag meelopen bij een andere organisatie.
- In 2016 is nog geen toekomstbestendig personeelsbestand bepaald. Er is wel een notitie Strategische Personeelplanning (hierna: SPP) in een overleg van het Concern Management Team (CMT) besproken. Tijdens dit overleg is besloten om niet als organisatie SPP uit te rollen, maar op basis van behoefte en in eigen tempo een strategische personeelplanning te maken binnen de eenheden. Dus meer bottom-up. Het Waterbeheerplan, het samenwerken met partners en het creëren van maatschappelijke waarde worden gebruikt als input voor de behoefte aan personeel in de toekomst. In 2017 wordt in meerdere eenheden de SPP gemaakt naar eigen behoefte en inzicht.
- Bij het medewerkerstevredenheidsonderzoek scoort Vechtstromen bijzonder hoog op betrokkenheid, trots en loyaliteit van medewerkers. Daar staat echter wel tegenover dat een deel van de organisatie (voornamelijk bij het Bedrijfsbureau Watersysteem & Zuiveren, de eenheid Ontwikkeling & Advies en de eenheid Bestuur & Organisatie) een hoge werkdruk en werkstress ervaart. De betreffende teams nemen maatregelen om dit te verbeteren.
- Het ziekteverzuimpercentage is ten opzichte van 2015 over het gehele jaar met 0,20% gestegen en komt uit op een totaal van 4,53%. Langdurig ziekten zijn voor 78,34% (= 3,54%) verantwoordelijk voor het totale verzuim. Kortdurend verzuim betreft dus het overige deel, 21,66% (= 0,99%). Vanwege langdurige ziekte bleek re-integratie in de meeste gevallen beperkt mogelijk.
- In het kader van leiderschapsontwikkeling en de ontwikkeling van een collectieve leiderschapstijl is er in het najaar van 2016 een doorstart gemaakt met het management development traject (MD-traject). Het MD-traject is via co-creatie met de leidinggevendenden (secretaris-directeur, eenheidsmanagers en teamleiders) tot stand gekomen en bestaat uit drie hoofdthema's, namelijk:
  - Hoofdspoor: Leiderschap in voorbeeldgedrag en teamspel
  - Organisationspoor: Leiderschap in focus en strategie
  - Competentiespoor: Mijn leiderschap en meesterschap
 In 24-uurs bijeenkomsten werken teamleiders, eenheidsmanagers en secretaris-directeur gezamenlijk aan een collectieve leiderschapstijl. Om onze doelen te realiseren werken we aan leiderschap dat in staat is om situationeel te sturen op vertrouwen, verbinding en (organisatie)ontwikkeling. Daarbij worden verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie belegd en krijgt vakmanschap van de medewerker de ruimte. Om de duurzame inzetbaarheid van medewerkers te maximaliseren zetten we in op het herkennen, ontwikkelen en inzetten van talenten.
- In 2016 is de cultuurontwikkeling projectmatig opgepakt. De bekendheid en betekenis van het begrip PRIO (Passie voor water, Realistisch, Inlevend en Ondernemend) zijn goed ingebed in de organisatie. Met verschillende ludieke acties is afgelopen jaar de verdere ontwikkeling van de gewenste cultuur en dan vooral "hoe willen we met elkaar werken" onder de aandacht gebracht. De projectgroep PRIO zal zoals gepland zijn activiteiten beëindigen en zorgen voor overdracht naar de teams. De ontwikkelgroep wordt ingezet voor andere onderwerpen waarin verandering een rol speelt.

2.3.3 Wat heeft het gekost?

Investeringsbudgetten

Voor programma 3 komen de gerealiseerde netto-investeringen uit op M€ 1,7. Ten opzichte van de BVR 2016 ligt het realisatiepercentage hiermee op 99% en ten opzichte van de primaire begroting op 82%. Dit verschil is te verklaren doordat er budgetten zijn overgeheveld van 2016 naar 2017 met het oog op (de start van) Huisvesting. Onderstaande tabel geeft voor de grotere investeringsprojecten het verloop weer van primaire begroting naar BVR en jaarverslag 2016.

Tabel 24: Realisatie Investeringsbudgetten 2016

(bedragen in k€)	B 2016 *)	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie% tov B 2016
Materieel	0	0	0	
Gebouwen en huisvesting	856	749	647	
Informatiemanagement/ICT	940	998	1.036	
Overig	397	94	0	
Netto-totaal (excl. afbreukrisico's)	2.193	1.842	1.683	
Afbreukrisico's (7,5%) **)	-149	-138	0	
Netto-totaal (incl. afbreukrisico's)	2.044	1.703	1.683	82%

*) De kolom B 2016 is exclusief het budget van k€ 591 voor het wagenpark dat vanaf de 1^e begrotingswijziging 2016 niet meer als investering verloopt, maar via de exploitatie. En exclusief het investeringsbudget voor vervanging materieel en materieel van k€ 193 die bij de 1^e begrotingswijziging 2016 is overgeheveld naar programma 1.

***) Het afbreukrisico is vanaf de MJV 2016 verhoogd van 6,8% naar 7,5% i.v.m. de overheveling van het investeringsbudget verkiezingen naar de exploitatie.

Exploitatiebudgetten

Binnen programma 3 is in de begrotingen 2014 en 2015 een besparing fusie en besparing bestuursakkoord gerealiseerd van M€ 5,2. Bovenop deze besparing is in de begroting 2016 een aanvullende besparingsopgave (fusie en bestuursakkoord) ingeboekt van M€ 0,6. Hiervan is in 2016 M€ 0,6 (100%) gerealiseerd. De oorspronkelijk ingeboekte besparing van M€ 0,1 op shared services (Waterkracht) wordt in 2016 niet gerealiseerd, maar wordt via een extra besparing op de overige budgetten gehaald.

Tabel 25: Realisatie Besparingen 2016

(bedragen in M€)	B 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Realisatie%
• Besparingen innovatief samenwerken/shared services	0,1	0,0	0,0	
• Besparingen goederen en diensten van derden		0,1	0,1	
• Besparingen investeringen/kapitaallasten	0,1	0,1	0,1	
Subtotaal besparingen fusie	0,1	0,1	0,1	100%
• Besparingen overige exploitatiekosten	0,4	0,4	0,4	
• Besparingen investeringen/kapitaallasten	0,1	0,1	0,1	
Subtotaal besparingen bestuursakkoord	0,5	0,5	0,5	100%
Totaal besparingen 2016	0,6	0,6	0,6	100%

Binnen het geheel van de netto-lasten binnen programma 3 is een tekort ontstaan van incidenteel +/- k€ 889. Dit betekent dat 103% van het totale exploitatiebudget is gerealiseerd.

- Qua personeelslasten is er een overschot van M€ 1,0 met name door vacatureruimte. Het overschot op de personeelslasten wordt in 2016 eenmalig aangewend om op budgettair neutrale wijze de extra voorzieningen te bekostigen die voortvloeien uit de doorontwikkeling van de organisatie.
- Op de externe kosten is M€ 0,9 overgebleven dankzij: lagere uitvoeringskosten GBLT, lagere transitie- en bestuurskosten.
- Op de overige kosten en baten is M€ 0,8 overgebleven dankzij lagere toegerekende personeelslasten en een btw-teruggave over de jaren 2008 t/m 2013.

- De post onvoorzien van M€ 0,3 is niet besteed, aangezien zich binnen programma 3 geen tegenvallers laatste kwartaal hebben voorgedaan.
- Qua toevoeging voorzieningen is er een tekort van -/- M€ 3,9. Naast de extra voorziening in verband met de doorontwikkeling (M€ 0,6) is een extra voorziening getroffen van M€ 3,1 om toekomstige ontwikkelingen inzake een andere manier van werken op te vangen.

Tabel 26: Realisatie netto-lasten 2016

Kostensoorten (bedragen in k€)	B 2016	2 ^e begr. wijz. 2016	Realisatie JV 2016	Vershil
Overige kosten/overige baten	25.752	28.018	29.230	-1.212
Onvoorzien	215	323	0	323
Mutaties reserves binnen programma	834	-1.661	-1.661	0
Netto-lasten	26.801	26.680	27.569	-889

3. Paragrafen bedrijfsvoering

3.1 Ontwikkelingen in het vorige begrotingsjaar

In de programmabegroting 2016-2019 zijn ontwikkelingen geschetst die van invloed zijn op Vechtstromen. Hieronder wordt weergegeven hoe deze ontwikkelingen daadwerkelijk van invloed zijn geweest.

Politiek bestuurlijke ontwikkelingen:

Ontwikkelingen programmabegroting 2016:	In 2016 speelden we daar als volgt op in:
Vanwege de inwerkingtreding van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) Op 1 juli 2015, moeten integrale projecten binnen zes jaar (2021) zijn gerealiseerd. Om die zekerheid te kunnen bieden, houdt de provincie het onteigeningsinstrumentarium achter de hand.	In de N2000 gebieden Vecht, Regge en Dinkel heeft het waterschap in 2016 de planprocessen in dit kader getrokken. Inzet daarbij was om zodanige plannen te maken dat er op vrijwillige medewerking gerekend kan worden en inzet van het onteigeningsinstrument overbodig zou zijn.

Economische ontwikkelingen:

Ontwikkelingen programmabegroting 2016:	In 2016 speelden we daar als volgt op in:
Als gevolg van de lage rente heeft het waterschap een groot deel van zijn leningen gunstig kunnen herfinancieren	Binnen de geldende renterisiconorm (= het risico dat voort kan vloeien uit renteherziening en/of herfinanciering van lopende leningen), zijn in 2016 zoveel mogelijk gunstige leningen afgesloten.
Het Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 (POP3) start pas medio 2016. Dat vertraagt de mogelijkheden om delen van de wateropgave te realiseren met cofinanciering van andere overheden.	Vechtstromen is sinds de start van het POP3 programma betrokken geweest en heeft de ontwikkelingen nauw gevolgd. Medio 2016 konden de eerste subsidieaanvragen worden ingediend, waarna eind 2016 een drietal beschikkingen zijn ontvangen (Nieuwe Drostendiep, Vecht en Reggedal Enter). Momenteel zijn nieuwe aanvragen in voorbereiding.
De continuïteit van de melkveehouderij is in gevaar door lage melkprijzen, forse investeringen en het losgalaten quotum. Goede communicatie met landbouw is nodig voor draagvlak voor DAW, KRW en adaptatiemaatregelen.	Om medewerking te krijgen voor DAW-initiatieven zijn extra inspanningen verricht. Er is meer menskracht (bij LTO) ingezet voor werving en coördinatie. Het waterschap heeft de focus voor initiatieven wat verlegd naar de plantaardige sector, waar meer investeringsruimte is.

Ontwikkelingen programmabegroting 2016:	In 2016 speelden we daar als volgt op in:
Als gevolg van labelling van rioolgelden zijn er voor het waterschap mogelijkheden om in het stedelijk gebied samen met gemeenten projecten te ontwikkelen ter verhoging en verbetering in de waterketen en –systeem en van de leefkwaliteit.	In het kader van KAS zijn dergelijke projecten volop in voorbereiding

Sociaal culturele ontwikkelingen:

Ontwikkelingen programmabegroting 2016:	In 2016 speelden we daar als volgt op in:
- Het Rijk heeft initiatief genomen tot het opstellen van een “Agenda Stad” om steden concurrerder te maken. Dat is voor het waterschap een aangrijpingspunt voor het realiseren van wateropgaven en zichtbaarheid daarvan in stedelijk gebied. - Building With Nature biedt nieuwe invalshoeken voor extra impuls voor de uitvoering van de KRW-opgaven. Lumbricus geeft aanhaakpunten richting de landbouw.	- In 2016 is stevig ingezet op het agenderen van ruimtelijke adaptatie bij medeoverheden en legio andere partijen. De Twentse stedenband is door IenM benoemd tot Living Lab KlimaatActieve Stad. Dat heeft geleid tot invloed op en bijdragen aan nationale kennis- en beleidsontwikkeling. - In de uitvoeringsprojecten die zijn opgestart maakt BwN deel uit van de projectopdracht en wordt het pro-actief opgepakt door de projectleiders. - Het programma Lumbricus is voorbereid en gaat in 2017 in uitvoering

Kwaliteit, duurzaamheid en innovatie

Ontwikkelingen programmabegroting 2016:	In 2016 speelden we daar als volgt op in:
- In de zogenoemde “Verklaring van Amersfoort” geven waterschappen samen met andere overheden en instanties aan hun bijdrage te zullen leveren aan realiseren van de waterkwaliteitsdoelen. Vechtstromen zet zich onverkort in om samen met partners te werken aan de waterkwaliteit. Bijvoorbeeld via DAW en Blauwe Diensten. - Energieneutraliteit verdient meer aandacht van waterschappen. Dit naar aanleiding van uitspraak van de rechter waarin hij de staat sommeert emissie maatregelen te nemen om haar burgers te beschermen. Het Rijk ziet Cross-sectorale samenwerking als opgave. Voor Vechtstromen betekent dit intensivering van de contacten met private partijen die belang hebben bij producten en diensten van de communale zuiveringsinstallaties.	- Er zijn in 2016 meerdere DAW-initiatieven ontwikkeld om de waterkwaliteit te verbeteren. Enkele voorbeelden zijn Spoelwater bollenteelt en Vruchtbare Kringloop Overijssel. - Ten aanzien van blauwe diensten is er een aantal initiatieven gestart met agrarische natuurverenigingen. - Met de provincie Overijssel is een traject gestart om te komen tot een samenwerkingsconvenant ten einde de potentiële bijdrage van Vechtstromen op het gebied van energietransitie concreet te maken. Ook met de provincie Drenthe is het gesprek gestart. Anticiperend op de mogelijke beschikbaarheid van de slibvergistingsinstallatie op de RWZI Goor is het gesprek met externe partijen over benutting van deze installatie gestart.

3.2 Incidentele en structurele baten en lasten

In dit jaarverslag 2016 speelt een bedrag van per saldo k€ 110 aan structurele baten en lasten die een licht, voordelige uitwerking hebben naar de 1^e begrotingswijziging 2017 en MJV 2018-2021.

Tabel 27: Structurele baten en lasten

(bedragen in k€)	Toelichting	Programma	Totaal	Systeem	Zuiveren
Lasten					
• Voordeel rente en afschrijvingen	§ 2.1.3	1	162	162	0
• Nadeel slibverwerkingskosten	§ 2.2.3	2	-200	0	-200
Baten					
• Belastingopbrengsten	§ 3.4	1,2	-399	-145	-254
• Kwijtschelding	§ 3.4	1,2	547	34	513
Totaal			110	50	60

3.3 Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen

Deze paragraaf gaat in op het beroep dat in 2016 op de overige bestemmingsreserves is gedaan, alsmede op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen werden onttrokken.

3.3.1 Overige bestemmingsreserves

Naast de algemene reserves (zie hierna § 3.5) en de bestemmingsreserves voor tariefegalisatie (zie hierna § 5.1.2) is er een aantal overige bestemmingsreserves. Onder deze bestemmingsreserves wordt verstaan: een reserve waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven. In het algemeen houdt het instellen en opbouwen van een bestemmingsreserve verband met een gewenste ontwikkeling waarvoor het waterschap gedurende een aantal jaren geld opzij wil leggen.

Waterschap Vechtstromen kent de volgende bestemmingsreserves:

Transitiekosten

De fusie brengt voor de jaren 2014 tot en met 2016 transitiekosten met zich mee. Hiervoor heeft het algemeen bestuur een bestemmingsreserve ingericht. In 2016 is k€ 1.575 aan deze bestemmingsreserve onttrokken. Deze onttrekking heeft voor k€ 875 betrekking op reguliere transitiekosten (zoals personele frictiekosten, uitvoering sociaal plan en overige transitiekosten) en voor k€ 700 op het ingroeipad van de M€ 11 doelmatigheidsopgave. Na deze onttrekking is het saldo per 31 december 2016 nihil. Aangezien de transitiekosten daarmee beëindigd zijn, wordt voorgesteld om deze bestemmingsreserve op te heffen.

Brede heroverweging

- De bestemmingsreserve 'brede heroverweging' is voor *watersysteembeheer* ingesteld om voor een aantal jaren tot en met 2020 de oplopende kapitaallasten op te vangen als gevolg van de investeringen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Als gevolg hiervan is bij de primaire begroting 2016 k€ 650 toegevoegd en k€ 382 onttrokken. Bij de eerste begrotingswijziging is k€ 3.769 toegevoegd en k€ 7.700 onttrokken. De onttrekking ad k€ 7.700 was het gevolg van de tussenevaluatie waarvan de uitkomst was dat met ingang van 2016 de jaarlijkse HWBP-bijdrage rechtstreeks ten laste van het rekeningresultaat wordt gebracht. Voorgesteld wordt om vanuit de bestemming van het rekeningresultaat k€ 1.571 te onttrekken in verband met de vorming van een voorziening voor reorganisatiekosten (als gevolg van een nieuwe manier van werken conform de huisvestingsstrategie).

- De bestemmingsreserve ‘brede heroverweging’ is voor *zuiveringsbeheer* ingesteld voor de opstartkosten van mogelijke vormen van samenwerking en opschaling. Bij de primaire begroting 2016 is k€ 1.350 toegevoegd. Voorgesteld wordt om vanuit de bestemming van het rekeningresultaat k€ 1.571 te onttrekken in verband met de vorming van een voorziening voor reorganisatiekosten (als gevolg van een nieuwe manier van werken conform de huisvestingsstrategie).

Overlopende verplichtingen

De bestemmingsreserve ‘overlopende verplichtingen’ is ingesteld om exploitatiebudgetten die overlopen naar een volgend jaar aan deze bestemmingsreserve toe te voegen. Het budget wordt via een begrotingswijziging overgeboekt naar een volgend jaar. Aan de bestemmingsreserve overlopende verplichtingen is in 2016 k€ 1.684 toegevoegd en k€ 3.246 onttrokken.

Innovatiefonds

De bestemmingsreserve ‘Innovatiefonds’ is ingesteld met het oog op complexe innovatieve samenwerkingstrajecten en de toepassing van nieuwe technologieën. Deze bestemmingsreserve heeft als doel de publieke dienstverlening van het waterschap nog beter te laten aansluiten op de behoeften van de maatschappij. Kernwoorden zijn samenwerking, open innovatie en duurzaamheid. Per 31 december 2014 was k€ 1.000 beschikbaar voor innovatie in de bestuursperiode 2014-2018. In 2016 is k€ 324 aan de bestemmingsreserve ‘Innovatiefonds’ onttrokken.

Vecht

De bestemmingsreserve ‘Vecht’ wordt ingezet voor de kosten als gevolg van onderhoud aan de Vecht. In 2016 is k€ 493 aan de bestemmingsreserve onttrokken.

Projecten

De bestemmingsreserve ‘projecten’ wordt aangewend voor het realiseren van projecten. Dit heeft geen betrekking op rente- en afschrijvingslasten, maar op reguliere exploitatielasten. Hiervoor is in 2016 k€ 1.876 onttrokken aan de bestemmingsreserve waardoor het saldo per 31 december 2016 nihil is. Bij de eerste begrotingswijziging 2016 is besloten deze reserve op te heffen.

Dividenduitkering NieuWater

De bestemmingsreserve ‘dividenduitkering NieuWater’ is in 2014 gevormd ten laste van de algemene reserves en wordt aangewend ten behoeve van de matiging van de lastendruk zoals dit in het bestuursakkoord is afgesproken. Bij de primaire begroting 2016 en bij de tweede begrotingswijziging 2016 is in totaal k€ 510 toegevoegd (zijnde het jaarlijkse bedrag dat wordt ontvangen als dividenduitkering NieuWater) en k€ 300 onttrokken aan deze bestemmingsreserve.

Totaaloverzicht: overige bestemmingsreserves

In onderstaande tabel volgt een totaaloverzicht van het verloop van de overige bestemmingsreserves gedurende het boekjaar 2016. De bedragen die zijn gemoeid met de resultaatsbestemming vanuit deze jaarrekening 2016 zijn in een afzonderlijke kolom weergegeven.

Tabel 28: Stand overige bestemmingsreserves

(bedragen in k€)	Beginstand 01-01-2016 (1)	Toevoeg. t/m BVR 2016 (2)	Onttrekk. t/m BVR 2016 (3)	Resultaat- bestemm. JV 2016 (4)	Stand Totaal 31-12-2016 (5=1+2+3+4)	Stand systeem 31-12-2016	Stand zuiveren 31-12-2016
Transitiekosten	1.575	0	-1.575	0	0	0	0
Brede heroverweging	15.432	5.769	-8.082	-3.142	9.977	4.221	5.756
Overl. verplichtingen	1.812	1.684	-3.246	0	250	0	250
Innovatiefonds	938	0	-324	0	614	307	307
Vecht	894	0	-493	0	401	401	0
Projecten	1.876	0	-1.876	0	0	0	0
Dividend NieuWater	1.661	510	-300	0	1.871	935	936
Totaal	24.188	7.963	-15.896	-3.142	13.113	5.864	7.249

3.3.2 Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen en worden gevormd voor specifieke kostenposten, verplichtingen, verliezen of risico's die zijn ontstaan in het verleden, waarvan de omvang op voorhand redelijkerwijs in te schatten is.

Pensioen/wachtgeld bestuurders

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van wachtgeld- en pensioenverplichtingen aan (oud)leden van het dagelijks bestuur (inclusief voorzitter). Aan deze voorziening is in 2016 k€ 555 toegevoegd en k€ 206 onttrokken.

Inactief Personeel

Deze voorziening is gevormd bij de beide rechtsvoorgangers van waterschap Vechtstromen. De voorziening is bedoeld om aan de verplichtingen(wachtgeld/afkoopsommen) te kunnen voldoen van de lasten voor inactief personeel en voormalig ambtelijk personeel. Aan deze voorziening is in 2016 een bedrag van k€ 263 onttrokken en een bedrag van k€ 64 vrijgevallen.

Reorganisatie / sociaal flankerend beleid

Deze voorziening is in 2013 gevormd om de verplichtingen voortvloeiend uit het sociaal flankerend beleid, zoals overeengekomen bij de fusie tussen voormalig waterschappen Regge en Dinkel en Velt en Vecht te voldoen. Aan deze voorziening is in 2016 een bedrag van k€ 551 onttrokken en een bedrag van k€ 21 vrijgevallen.

Doorontwikkeling organisatie

Deze voorziening is in 2014 gevormd om de verplichtingen voortvloeiend uit de doorontwikkeling van waterschap Vechtstromen te voldoen. Aan deze voorziening is in 2016 k€ 583 toegevoegd. Daarnaast is een bedrag van per saldo k€ 875 onttrokken in 2016 (bestaande uit: k€ 1.166 salariskosten en -/- k€ 291 rechtstreeks aan de voorziening toegevoegde detacheringsofbrengsten).

Classificatie natuurterreinen

Deze voorziening is in 2014 gevormd om de verplichtingen voortvloeiend uit het Arrest van de Hoge Raad inzake de proefprocedure ten aanzien van de classificatie natuurterreinen te voldoen. In 2016 is k€ 859 onttrokken om de effecten op de belastingopbrengsten, als gevolg van dit arrest, te compenseren.

Voorziening opleidingskosten; Persoonsgebonden Basis Budget (PBB)

Deze voorziening is in 2016 gevormd om de aanspraken op de cao-afspraken omtrent het persoonlijke ontwikkel budget per medewerker (k€ 5 voor 5 jaar) af te dekken. Hiertoe is in 2016 per saldo een bedrag van k€ 2.470 toegevoegd. Daarnaast is er in 2016 voor k€ 255 aan de voorziening onttrokken en is er k€ 102 vrijgevallen voor medewerkers die uit dienst zijn gegaan.

Totaaloverzicht: voorzieningen

In onderstaande tabel volgt een totaaloverzicht van het verloop van de voorzieningen in 2016.

Tabel 29: Stand voorzieningen

(bedragen in k€)	Beginstand 01-01-2016	Toevoeging 2016	Onttrekking 2016	Vrijval 2016	Stand 31-12-2016
Pensioen/wachtgeld bestuurders	4.270	555	206	0	4.619
Inactief personeel	669	0	263	64	342
Reorganisatie/soc. flankerend beleid	1.779	0	551	21	1.207
Doorontwikkeling organisatie	1.968	583	875	0	1.676
Classificatie natuurterreinen	1.177	0	859	0	318
Opleidingskosten (PBB)	0	2.470	255	102	2.113
Totaal	9.863	3.608	3.009	187	10.274

3.4 Waterschapsbelastingen

In deze paragraaf wordt ingegaan op de waterschapsbelastingen voor het boekjaar 2016. De realisatie wordt gespiegeld aan het bestuurlijk voortgangsrapport 2016.

Algemeen

De lagere bruto-belastingopbrengsten over 2016 en voorgaande jaren zijn een gevolg van een gewijzigde systematiek in het prognosticeren van belastingopbrengsten door GBLT. Tot aan het bestuurlijk voortgangsrapport 2016 werd door GBLT geprognoseerd op grond van het extrapoleren van (onzekere) schattingen uit het verleden. Voor de jaarrekening 2016 tellen overeenkomstig verslaggevingsregels en op last van de accountant van GBLT alleen nog aanslaggeschikte subjecten en objecten mee in de prognoses. Hiermee behouden ramingen van GBLT uit het verleden hun waarde niet langer.

Belastingopbrengsten watersysteemheffing en zuiveringsheffing

Watersysteemheffing

De netto-belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing over 2016 komen uit op k€ 57.817. Dit is k€ 22 (< 0,1%) hoger dan de prognose in het bestuurlijke voortgangsrapport 2016. Hierbij is rekening gehouden met een onttrekking van k€ 133 aan de voorziening classificatie natuurterreinen wegens de afhandeling van de bezwaren tegen het (onterecht) classificeren van natuur als ongebouwd. Exclusief deze onttrekking zijn de netto-belastingopbrengsten voor de watersysteemheffing over 2016 k€ 111 (0,2%) lager dan de prognose in het bestuurlijke voortgangsrapport 2016. Dit nadeel wordt als structureel beschouwd.

Het resultaat van k€ 22 is het saldo van een positief resultaat op de ingezetenenheffing (k€ 115), ongebouwd (k€ 43) en kwijtschelding (k€ 34) en een negatief resultaat op de verontreinigingsheffing (-/- k€ 126), gebouwd (-/- k€ 39) en natuur (-/- k€ 5). Daarnaast is er een negatief resultaat over voorgaande jaren (2015 en ouder) van -/- k€ 355, waarmee het totale resultaat voor de watersysteemheffing uitkomt op -/- k€ 333.

Zuiveringsheffing

De netto-belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing over 2016 komen uit op k€ 52.757. Dit is k€ 259 (0,5%) hoger dan de raming bij de bestuurlijke voortgangsrapportage 2016 en wordt (per saldo) als een structureel voordeel beschouwd. Het resultaat is het saldo van een positief resultaat op de kwijtschelding (k€ 513) en op de zuiveringsheffing woonruimten (k€ 6) en een negatief resultaat op de zuiveringsheffing bedrijfsruimten (-/- k€ 260). Daarnaast is er een positief resultaat over voorgaande jaren (2015 en ouder) van k€ 106, waarmee het totale resultaat voor de zuiveringsheffing uitkomt op k€ 365.

Afhandeling bezwaren tegen classificatie ongebouwd

Naar aanleiding van het arrest van de Hoge Raad over het toewijzen van bezwaren, van onder meer natuurorganisaties, tegen het (onterecht) classificeren van hectares natuur als ongebouwd, zijn in 2016 de meeste bezwaren afgewikkeld door GBLT. Over de jaren 2009 tot en met 2016 is tot nu toe voor ongeveer k€ 860 aan bezwaren afgewikkeld en ten laste gebracht van de hiervoor ingestelde voorziening classificatie natuurterreinen. In 2017 zullen de laatste bezwaren door GBLT afgehandeld worden en daarvoor blijft het restant van de voorziening classificatie natuurterreinen in stand (k€ 320).

Kwijtschelding

In 2016 is voor de kwijtschelding meegelift met de inliggende gemeenten of is (geautomatiseerd) kwijtschelding verleend via het inlichtingenbureau van GBLT (bij elkaar 86% van de ingediende verzoeken). Bij het verlenen van kwijtschelding worden voor de berekening van de kosten van bestaan de percentages, vermeld in artikel 16 van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990, gesteld op 100. Nog niet alle kwijtscheldingsverzoeken over 2016 zijn ultimo 2016 afgewikkeld. Dit betreft 6% van het totaal aan ingediende kwijtscheldingsverzoeken over 2016. Hiermee is in de jaarrekening 2016 rekening gehouden.

Oninbaar

Voor oninbare belastingdebiteuren is in 2016 een toevoeging aan de voorziening geraamd van k€ 390. In 2016 zijn door GBLT extra inspanningen verricht om achterstanden voor wat betreft (oude) openstaande belastingdebiteuren weg te werken. Een deel van deze (oude) openstaande belastingdebiteuren bleken niet meer inbaar te zijn en zijn bij bestuurlijk besluit van GBLT ten laste van de hiervoor ingestelde voorziening gebracht. Om de voorziening oninbare belastingdebiteuren op peil te houden heeft een aanvullende toevoeging aan de voorziening van ongeveer k€ 130 plaatsgevonden. Op advies van GBLT komt de toevoeging voor 2016 uit op ongeveer 0,46% van de bruto-belastingopbrengsten.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van de belastinggrondslagen over 2016 weergegeven:

Tabel 30: Ontwikkeling Belastinggrondslagen

	JV 2015	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Afwijking in % t.o.v. BVR
Watersysteemheffing:					
• aantal ha ongebouwd binnendijks *)	138.300	133.125	133.125	131.000	-1,6%
• aantal ha ongebouwd buitendijks	1.000	900	1.000	800	-20,0%
• aantal ha natuur *)	34.000	35.725	35.725	36.800	3,0%
• aantal ha wegen	11.500	11.366	11.366	11.500	1,2%
• aantal ha waterberging	700	700	700	600	-14,3%
• aantal ha wegen in waterberging	0	0	0	0	0%
• aantal ha meegetaxeerde oppervlakte **)	40.545	44.229	44.129	45.300	2,7%
Totaal ha's	226.045	226.045	226.045	226.000	
• WOZ-waarde binnendijks (in M€)	78.136	77.900	78.918	78.829	-0,1%
• WOZ-waarde buitendijks (in M€)	26	4	26	4	-84,6%
Totaal WOZ-waarde	78.162	77.904	78.944	78.833	

aantal ingezetenen	331.700	332.500	332.500	334.600	0,6%
Verontreinigingsheffing					
• ve's directe lozers woonruimten	1.700	1.700	1.700	1.600	-5,9%
• ve's directe lozers bedrijfsruimten	6.000	1.100	4.000	1.600	-60,0%
Subtotaal ve's directe lozers	7.700	2.800	5.700	3.200	
Zuiveringsheffing:					
• ve's indirecte lozers woonruimten	791.300	797.900	794.500	794.600	0,0%
• ve's indirecte lozers bedrijfsruimten	289.600	287.600	287.600	282.500	-1,8%
Subtotaal ve's indirecte lozers	1.080.900	1.085.500	1.082.100	1.077.100	
Kwijtschelding:					
• aantal ingezetenenheffing	22.500	24.000	24.000	23.000	-4,2%
• aantal ve's huishoudens	49.700	53.250	53.250	45.700	-14,2%

*) In deze tabel is rekening gehouden met de afhandeling van het arrest van de Hoge Raad wat een verschuiving van hectaresonbebouwd naar hectares natuur tot gevolg heeft.

**) De meegetaxeerde oppervlakte betreft de oppervlakte van bijvoorbeeld woningen en tuinen die niet meetelt als 'aanslag onbebouwd', maar is meeverdisconteerd in de WOZ-waarde van de opstallen.

In onderstaande tabel zijn de financiële gevolgen van de mutaties in de belastinggrondslagen voor 2016 weergegeven. Tevens is aangegeven of het financiële gevolg structureel of incidenteel is. Structurele gevolgen worden meegenomen in de eerste begrotingswijziging 2017 en de meerjarenverkenning 2018-2021.

Tabel 31: Belastingopbrengsten

(bedragen in k€)	BVR 2016	JV 2016	Vershil	Incidenteel / Structureel
Watersysteemheffing				
Ongebouwd binnendijks	7.069	7.097	28	S
Ongebouwd buitendijks	13	13	0	-
Natuur	116	111	-5	S
Wegen	1.207	1.222	15	S
Waterberging	9	9	0	-
Gebouwd binnendijks	32.277	32.241	-36	S
Gebouwd buitendijks	3	< 1	-3	S
Ingezetenen	18.120	18.235	115	S
Verontreinigingsheffing	291	165	-126	I/S
Subtotaal bruto-opbrengsten	59.105	59.093	-12	
Kwijtschelding ingezetenenheffing	-1.310	-1.276	34	S
Subtotaal netto-opbrengsten	57.795	57.817	22	
Watersysteemheffing voorgaande jaren	-	-355	-355	I
Subtotaal voorgaande jaren	-	-355	-355	
Totaal watersysteemheffing	57.795	57.462	-333	

(bedragen in k€)	BVR 2016	JV 2016	Vershil	Incidenteel / Structureel
Zuiveringsheffing				
• Zuiveringsheffing woonruimten	40.451	40.547	6	S
• Zuiveringsheffing bedrijfsruimten	14.674	14.414	-260	S
Subtotaal bruto-opbrengsten	55.215	54.961	-254	
Kwijtschelding zuiveringsheffing woonruimten	-2.717	-2.204	513	S
Subtotaal netto-opbrengsten	52.498	52.757	259	

(bedragen in k€)	BVR 2016	JV 2016	Verschil	Incidenteel / Structureel
Zuiveringsheffing voorgaande jaren	-	106	106	I
Subtotaal voorgaande jaren	-	106	106	
Totaal zuiveringsheffing	52.498	52.863	365	
Totaal belastingopbrengsten	110.293	110.325	32	

3.5 Weerstandsvermogen

Het 'weerstandsvormogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. De paragraaf weerstandsvermogen in het jaarverslag bevat tenminste een inventarisatie van de weerstandscapaciteit, een inventarisatie van de risico's en het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Weerstandscapaciteit

De 'weerstandscapaciteit' omvat alle middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om substantiële financiële tegenvallers af te dekken, zodra risico's werkelijkheid worden. Concreet betreft de weerstandscapaciteit van waterschap Vechtstromen de optelsom van de algemene reserves en de post onvoorzien. De weerstandscapaciteit bedroeg per 31 december 2016 (zowel op totaal-niveau, als onderverdeeld naar de beide kostendragers: watersysteembeheer en zuiveringsbeheer):

Tabel 32: Weerstandscapaciteit

(bedragen in k€)	watersysteem- beheer	zuiverings- beheer	Totaal JV 2016
Algemene reserves (BVR 2016)	3.836	4.263	8.099
Post onvoorzien (BVR 2016)	413	343	755
Weerstandscapaciteit	4.249	4.605	8.854

Inventarisatie risico's

Om het weerstandsvermogen te bepalen, is voor de jaarrekening 2016 een geactualiseerde risico-inventarisatie uitgevoerd, toegesneden op de bedrijfsvoering van waterschap Vechtstromen. Daarbij zijn met het management en interne adviseurs systematisch de risico's in beeld gebracht en financieel vertaald. In het beleid rondom reserves en weerstandsvermogen is vastgelegd dat deze risico-inventarisatie twee keer per bestuursperiode wordt uitgevoerd. De vorige risico-inventarisatie is uitgevoerd voor de jaarrekening 2014. Intern wordt gekeken hoe het waterschap wil inzetten op Risicomanagement. Vanuit programma 3 wordt daarover het gesprek gefaciliteerd.

In de volgende tabel zijn de voornaamste risico's voor waterschap Vechtstromen met de grootste financiële impact weergegeven. Daarbij is op programmaniveau een vergelijking gemaakt met de vorige risico-inventarisatie.

Tabel 33: Gewogen financiële risico's (gewijzigde risico's zijn cursief weergegeven)

(bedragen in k€)	BVR 2016	JV2016	Verschil
<u>Programma 1: Watersysteem (100% kostendrager: watersysteembeheer)</u>			
• Overschrijding projectkrediet(en) door onvolledige of gewijzigde scope.			
• Schade(vergoedingen) door dijkdoorbraken/keringen of geen goede (herstel) maatregelen.			
• Herstel- en/of investeringskosten bij plotselinge maatregelen bij stuwen of gemalen door onvoldoende inzicht in staat van onderhoud.			

(bedragen in k€)	BVR 2016	JV2016	Vershil
letsel of overlijden publiek met bijkomende schade(vergoeding) omdat publieksveiligheid (recreatieve voorzieningen) kunstwerken en objecten niet actueel zijn (zorgplicht).			
Herstelkosten onderhoudspaden en kaden door onjuist uitgevoerd onderhoud.			
Boete door verzuim Klic-melding = economisch delict of schade (vergoeding) bij stroom-/gasuitval.			
<i>Schade(vergoeding) of herstelkosten door vernatting/overstroming of juist verdroging van beheergebied.</i>			
<i>Claims en schadevergoedingen door het niet tijdig of volledig uitvoeren van baggerwerkzaamheden. Geen goede uitvoering groot onderhoud legger.</i>			
Overige risico's programma 1 (21%).			
Subtotaal gewogen financiële risico's: Programma 1	2.769	2.436	-333
<u>Programma 2: Waterketen (100% kostendrager: zuiveringsbeheer)</u>			
Eerdere of onnodige kosten vervanging assets door onvoldoende inzicht staat van onderhoud of door uitgesteld onderhoud.			
<i>Niet voorziene jaarlijkse beheerkosten bij uitval of onvoldoende werking van innovatieve projecten als de Energiefabriek.</i>			
Te lage raming van kosten voor slibverwerking waardoor significante, niet gedekte, budgetoverschrijdingen.			
Mislukken van innovatieve projecten.			
Uitval procesautomatisering.			
(Schade)vergoeding en herstelkosten milieuvervuiling en herstel persleidingbreuk.			
<i>Minder opbrengsten door afbouw oppompkosten</i>			
<i>Extra onderhoudskosten door onvoorziene of meer storingen.</i>			
Overige risico's programma 2 (11%).			
Subtotaal gewogen financiële risico's: Programma 2	1.210	2.363	+1.153
<u>Programma 3: Bestuur en Organiseren (systeem / zuiveren: 50% / 50%)</u>			
Het aantal kwijtscheldingen is hoger dan geraamd wat leidt tot minder belastingopbrengsten.			
<i>Brand met als gevolg verlies van band met inboedel en tijdelijk extra kosten voor alternatieve locaties.</i>			
Aanspraak op de garantstelling voor lening aan NieuWater BV.			
Aanbestedingen vinden onterecht niet Europees plaats met juridische implicaties en (hoge) kosten tot gevolg.			
De bijdrage in de exploitatie van Aqualysis valt significant hoger uit.			
Geen of tijdelijk geen toegang tot netwerk(systemen) of essentiële data door hacken van netwerk(systemen) of data en afdwingen tot vergoeding voor vrijgeven van gehackte netwerk(systemen) of data op grond van de vermogende positie van het waterschap en virussen.			
<i>Stroomstoring: waardoor ict-voorzieningen uitvallen.</i>			
Overige risico's programma 3 (14%)			
Subtotaal gewogen financiële risico's: Programma 3	2.136	2.231	+95
Totaal-generaal gewogen financiële risico's	6.115	7.030	+915

Waterschap Vechtstromen is, voor zover een overheidsonderneming wordt gedreven, per 1 januari 2016 belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. De eventuele financiële impact hiervan is niet in de jaarrekening verwerkt. Gelet op de langlopende discussie tussen de Unie van Waterschappen en de Belastingdienst, over het toerekenen van belastingopbrengsten als onderdeel van het bepalen van de vennootschapsbelastingplicht, kon geen tijdige doorrekening voor de jaarrekening 2016 worden opgesteld. Inmiddels is deze discussie (voorlopig) pragmatisch beslecht en wordt intern verder beoordeeld of voor waterschap Vechtstromen een vennootschapsbelastingplicht over 2016 geldt. In de jaarrekening 2016 wordt voor nu volstaan met het opnemen van deze toelichting in de risicoparagraaf.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen betreft een ratio waarbij de totale weerstandscapaciteit (van M€ 8,9) gerelateerd wordt aan het totaal aan geactualiseerde gewogen financiële risico's (van M€ 7,0). Dit resulteert op totaal-niveau in een ratio van 1,25 (M€ 7,0 / M€ 8,9). In de BVR 2016 bedroeg de ratio op totaalniveau nog 1,5 (M€ 6,1 / M€ 8,9). De daling van de ratio met 0,25 wordt veroorzaakt door een per saldo hoger totaal aan geïnventariseerde gewogen financiële risico's. Bij het onderscheid naar de beide kostendragers stijgt het weerstandsvermogen voor watersysteembeheer van 1,1 naar 1,2 (vanwege iets lagere gewogen financiële risico's) en daalt het weerstandsvermogen voor zuiveringsbeheer van 2,0 naar 1,3 (vanwege hogere gewogen financiële risico's).

Tabel 34: Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen (bedragen in k€)	watersysteem- beheer	zuiverings- beheer	Totaal
Weerstandscapaciteit (zie tabel 32)	4.249	4.605	8.854
Gewogen financiële risico's (zie tabel 33)	3.552	3.478	7.030
Ratio weerstandsvermogen JV 2016	1,2	1,3	1,25
Ratio weerstandsvermogen BVR 2016	1,1	2,0	1,5
Verschil	+0,1	-0,7	-0,25

Beleid weerstandscapaciteit en risico's

Voor de beoordeling van de uitkomst van dit kengetal voor het weerstandsvermogen wordt veelal gebruik gemaakt van de volgende waarderingstabel. Deze is ontwikkeld in een samenwerking tussen het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement en de Universiteit Twente.

Tabel 35: Waarderingstabel

Waarderings- cijfer	Ratio	Betekenis	Waarderings- cijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend	D	0,8 – 1	Matig
B	1,4 - 2	Ruim voldoende	E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
C	1 – 1,4	Voldoende	F	< 0,6	Ruim onvoldoende

In de beleidsnotitie 'Reserves en voorzieningen, Vechtstromen' is de norm voor de ratio van het weerstandsvermogen gesteld op 1,0 tot 1,4 (100% tot 140% van de geïnventariseerde financiële risico's). Op basis van deze ontwikkelde normtabel is de geactualiseerde ratio van 1,25 dus "voldoende".

3.6 Financiering

3.6.1 Algemeen

Door het aantrekken van de binnenlandse bestedingen heeft de Nederlandse economie zich in 2016 verder kunnen herstellen. De lage inflatie op Europees niveau heeft er toe geleid dat de Europese Centrale Bank in 2016 verder is gegaan met stimuleringsmaatregelen, het renteniveau bleef gedurende het hele jaar daardoor laag. De gevolgen van de Brexit in Groot-Brittannië en de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten voor de mondiale economie zorgen voor onrust op de financiële markten. De inflatieverwachting liep daarmee aan het eind van 2016 op, waarmee ook de rente op de kapitaalmarkt een lichte stijging liet zien.

Schatkistbankieren

In 2016 is geen sprake geweest van schatkistbankieren, derhalve is de doelmatigheidsdrempel 2016 van M€ 0,9 niet overschreden.

3.6.2 Rentebeheer

Rente op de geldmarkt (leningen met een looptijd van maximaal 1 jaar)

In 2016 is geen kasgeldlening afgesloten.

Rente op de kapitaalmarkt (leningen met een looptijd langer dan 1 jaar)

In 2016 zijn twee reguliere, langlopende lineaire geldleningen aangetrokken voor M€ 30. Dit bedrag ligt binnen het door het algemeen bestuur afgegeven kader 2016 van M€ 55.

Tabel 36: Afgesloten reguliere langlopende geldleningen in 2016

Datum	Bedrag lening	Rente%	Stortings- datum	Rente- herziening	Looptijd	Soort
29-2-2016	M€ 15	1,508%	29-2-2016	-	50 jaar	Lineair
1-5-2016	M€ 15	0,750%	30-6-2016	-	15 jaar	Lineair
Totaal	M€ 30					
Kader AB	M€ 55					

Rentepercentages

In de volgende tabel is de ontwikkeling van relevante rentepercentages 2016 weergegeven.

Tabel 37: Rente-ontwikkeling

	B 2016	BVR 2016	JV 2016
Geldmarkt	0,2%	0,2%	0,2%
Kapitaalmarkt	1,3%	1,3%	1,4%
Rente-omslagpercentage *)	2,47%	2,19%	2,19%

*) Bij de B 2016 werd nog rekening gehouden met een rentevergoeding op het eigen vermogen, waarbij tegelijkertijd deze vergoeding als rentebaten werd opgenomen. Bij de BVR 2016 wordt geen rentevergoeding meer berekend over het eigen vermogen. Als gevolg hiervan daalt het rente-omslagpercentage met 0,5%. Daarmee komt het herberekende rente-omslagpercentage overeen met het gemiddelde rentepercentage dat in werkelijkheid wordt betaald voor de langlopende geldleningen.

3.6.3 Risicobeheer

Het renterisico wordt mede beheerst door de hantering van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Door de herstructurering van de leningenportefeuille medio 2015 is het toekomstige renterisico aanzienlijk verminderd. Een valutarisico, koersrisico, partijrisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico is niet aanwezig.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Kasgeldlimiet

Deze limiet schrijft voor hoeveel geld geleend mag worden voor een periode van maximaal één jaar. De gemiddelde netto vlottende schuld per kwartaal mag de kasgeldlimiet 2016 niet overschrijden. De limiet beoogt fluctuaties in rentelasten over de jaren heen te beheersen en is in 2016 niet overschreden.

Tabel 38: Ontwikkeling kasgeldlimiet

(bedragen in k€)	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Kasgeldlimiet	M€ 29,3	M€ 29,3	M€ 29,3	M€ 29,3
Gemiddelde netto vlottende schuld	M€ 19,5	M€ 23,2	M€ 7,3	M€ 4,9
Onderschrijding	M€ 9,8	M€ 6,1	M€ 22,0	M€ 24,4

Renterisiconorm

Deze wettelijke norm schrijft voor welk bedrag maximaal per jaar mag worden afgelost c.q. mag worden herzien aan rente met betrekking tot de vaste schuld. Het doel is de beheersing van de fluctuaties in rentelasten over de jaren heen met betrekking tot de vaste schuld. De renterisiconorm bedroeg in 2016 M€ 38,2. De betaalde aflossingsbedragen in 2016 bedroegen M€ 9,8. Dit is ruimschoots onder de norm.

Tabel 39: Renterisiconorm met betrekking tot de vaste schuld over de jaren 2016 t/m 2019

(bedragen in k€)	JV 2016	B 2017	2018	2019
Renteherzieningen	-	-	-	-
Aflossingen	M€ 9,8	M€ 11,0	M€ 17,0	M€ 13,5
Renterisiconorm	M€ 38,2	M€ 39,0	M€ 39,0	M€ 39,0
Renterisiconorm-ruimte	M€ 28,4	M€ 28,0	M€ 22,0	M€ 25,5

Valutarisico

Het waterschap sluit geen geldleningen af waardoor valutarisico's worden gelopen.

3.7 Verbonden partijen

Deze paragraaf beschrijft hoe verbonden partijen hebben bijgedragen aan de realisatie van de doelstellingen die zijn opgenomen in de begroting 2016. Met 'verbonden partijen' worden privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties bedoeld, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Tabel 40: Financiële belang verbonden partijen

Bijdragen aan verbonden partijen (bedragen in k€)	Deelnamepercentage (afgerond)	Bijdragen B 2016	Prognose BVR 2016	Realisatie JV 2016	Verschil BVR 2016 JV 2016
Unie van Waterschappen	5%	523	522	522	0
STOWA	n.v.t.	395	388	388	0
Het Waterschapshuis	4%	610	624	533	91
Nederlandse Waterschapsbank NV	13%	0	0	0	0
GBLT	18%	2.924	2.903	2.440	463
Nieuwater BV	50%	0	0	0	0
NV Slibverwerking Noord Brabant	13%	4.200	4.486	4.553	-/-67
Aqualysis (waterschapslaboratorium Rijn Oost)	31%	1.847	1.700	1.653	47
Stichting bodembeheer Schoonebeek	n.v.t.	0	0	0	0
EUREGIO	1%	9	9	9	0
Totaal		10.508	10.632	10.098	534

Unie van Waterschappen (UvW)

De UvW behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen. De UvW vertegenwoordigt de waterschappen naar het Parlement, de Rijksoverheid en andere organisaties. De leden van de Unie zijn samen aansprakelijk voor eventuele tekorten. Vechtstromen staat naar rato van zijn aandeel in de deelnemersbijdrage garant voor een doorlopend krediet van maximaal M€ 2 bij de Nederlandse Waterschapsbank. Dit is in 2015 afgesloten voor de opvang van liquiditeitstekorten. In 2016 werkte de UvW onder meer aan: de herijking van het bestuursprogramma, een tussenrapport over een toekomstbestendig belastingstelsel (Commissie Aanpassing Belastingstel), de Delta aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater en Digicompass: een visie op digitale dienstverlening.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA)

STOWA is het kennisinstituut voor de waterschappen. Het stemt de kennisbehoefte af en zorgt voor ontwikkeling en beschikbaarstelling van kennis. In 2016 werkten STOWA en Vechtstromen samen in projecten als Lumbricus, Klimaat Actieve Stad (KAS), Building with Nature, Reductie hydraulische belasting rwzi's, de Hotspotanalyse medicijnresten en diverse projecten op het terrein van het terugwinnen van energie en grondstoffen. Vertegenwoordigers van de waterschappen begeleiden deze projecten en geven zo mederichting aan het onderzoek. Bijzondere risico's worden niet voorzien.

Het Waterschapshuis (HWH)

Het Waterschapshuis bevordert de ICT-samenwerking tussen waterschappen en overheden in de 'natte' sector. Oogmerk is reductie van kosten en kwetsbaarheid en bevordering van kwaliteit. Vechtstromen loopt alleen (financiële) risico's in de programma's en projecten waarin wij deelnemen. De bijdrage van Vechtstromen viel in 2016 k€ 91 lager uit door lagere kosten voor projecten waaraan wij in 2016 meededen. In 2016 werkte HWH aan de ICT-projecten als de centrale distributie laag, datamodellen voor watersysteem- en waterkeringbeheer en de implementatie van e-HRM. Speerpunt in 2016 was de flexibilisering van de HWH-organisatie, waarbij de vaste kern van medewerkers van HWH aanzienlijk is ingekrompen. In 2017 volgt de evaluatie van HWH2.0 en een strategische heroriëntatie.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

De hoofddoelstelling van de NWB is het zo goed en goedkoop mogelijk financieren van de Nederlandse publieke sector. De NWB biedt korte en lange financieringen aan. De NWB financiert de duurzame activiteiten van waterschappen vanaf 2014 met de uitgifte van 'groene water-obligaties (Green bonds). De NWB Bank heeft een laag risicoprofiel en een hoge solvabiliteit. Waterschap Vechtstromen is na het Rijk de grootste aandeelhouder. Door de deelname aan de NWB beperken wij onze financieringsrisico's.

De NWB heeft in 2016 haar kapitaal verder versterkt om aan Basel III te voldoen. De verdere aanscherping van de meetmethoden voor kapitaal en liquiditeit leidt naar verwachting in 2017 tot Basel IV. Hierdoor zal mogelijk geen dividenduitkering plaatsvinden vanaf 1 januari 2018.

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus-Tricijn (GBLT)

GBLT zorgt voor een efficiënte en effectieve heffing en invordering van belastingen. Met de deelname reduceren we de kosten en kwetsbaarheid en bevorderen we de kwaliteit en klantgerichtheid. Het jaarlijks resultaat wordt uitgekeerd of verrekend met de deelnemers, behoudens het instellen van of toevoegen aan een bestemmingsreserve. De deelnemers zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor aanvulling van eventuele tekorten. In 2016 gaf GBLT uitvoering aan een plan van aanpak dat is opgesteld op grond van de uitkomsten van extern onderzoek naar de interne beheersing van en signalerend vermogen binnen GBLT. Ook in 2017 zal GBLT hiermee bezig zijn. De bijdrage van Vechtstromen over 2016 valt lager uit als gevolg van hogere invorderingsopbrengsten dan begroot. Die zijn het gevolg van het wegwerken van achterstanden door GBLT en het verantwoorden van de invorderingsopbrengsten in het (juiste) jaar waarop de opbrengsten betrekking hebben.

NieuWater BV

Samen met medeaandeelhouder Watermaatschappij Drenthe levert Vechtstromen via NieuWater BV UltraPuurWater aan de NAM. Daarvoor betaalt de NAM aan NieuWater BV een vergoeding. Daarmee wordt het beheer en onderhoud van de fabriek betaald en de gedane investeringen terugverdiend. Het afgelopen jaar lag de prioriteit bij het beheer van de UltraPuurWater fabriek en het weer leveren van Ultra Puur Water aan de NAM nadat de productie een tijdje stil had gelegen. In 2016 is een risicoanalyse uitgevoerd op basis van (nieuwe) regels van de Wet Markt en Overheid. Daaruit kwam naar voren dat de garantstelling van Vechtstromen voor de lening van NieuWater geen groot risico oplevert omdat het contract met de NAM weinig onzekerheden voor NieuWater BV oplevert. Met de financier zijn desalniettemin gesprekken gestart over de afbouw van de garantstelling. Verder volgde in 2016 een marktverkenning naar nieuwe mogelijkheden van industriële afvalwaterzuivering. Op grond van beide studies besloten beide aandeelhouders om de komende jaren prioriteit te geven aan het beheer van de UltraPuurWaterfabriek en het leveringscontract met de NAM en geen nieuwe activiteiten te ontplooiën.

NV Slibverwerking Noord Brabant (SNB)

SNB verwerkt zuiveringsslib kosteneffectief, duurzaam en met een gewaarborgde continuïteit. Dit draagt bij aan onze doelstelling om (rest)stoffen terug te winnen voor hergebruik en energie te genereren. Vechtstromen loopt geen risico's op transacties van SNB vóór toetreding van toenmalig waterschap Regge en Dinkel. In 2016 stemden de aandeelhouders in met het ondernemingsplan 2016-2020, met als belangrijkste pijlers: bezettingsgraad, innovatie en duurzaamheid. Daarnaast namen zij het initiatief voor een strategiestudie met (middel-)lange termijn scenario's voor de slibeindverwerking. Speerpunt in 2016 was het waarborgen van continuïteit en het vinden van alternatieve verwerkingscapaciteit. Alle aandeelhouders verleenden in 2016 een uitsluitend recht aan SNB om te blijven voldoen aan de investingsregels. In 2016 leverde Vechtstromen 9.595 ton meer ontwaterd slib dan begroot. Dit door de vertraagde realisatie Energiefabriek Hengelo en lagere gistings- en ontwateringrendementen in Hengelo en Emmen. Dit resulteerde in hogere kosten. SNB boekte in 2016 een positief resultaat van k€ 44.461: k€ 182 op de slibverwerking en k€ 44.279 door de voortijdige beëindiging van de Switch Transaction. Met een solvabiliteitsratio van 0,95 ultimo 2016 voldoet SNB aan de doelstelling van 0,85.

Aqualysis (waterschapslaboratorium Rijn Oost)

Aqualysis verricht chemisch en biologisch onderzoek voor zes waterschappen. Per 1 januari 2016 zijn alle werkzaamheden overgebracht van Almelo naar Zwolle. Aqualysis heeft de organisatie aangepast, zodat wordt voldaan aan de nieuwe wetgeving omtrent gemeenschappelijke regelingen. Gekozen is voor het model van een bedrijfsvoeringorganisatie. Het hydrobiologisch onderzoek vindt nog plaats op het laboratorium van waterschap WDOD. Er zijn plannen voor integratie met de vestiging van Aqualysis

in Zwolle. Het bestuur van Aqualysis heeft ingestemd met een voorbereidingskrediet voor de verdere uitwerking van de optie van aanpassing van de huidige locatie. Vechtstromen kende een k€ 47 lagere eindafrekening 2016 doordat er minder analyses zijn uitgevraagd. Daarnaast functioneerde Aqualysis kostenbewust en namen de overige waterschappen meer af dan begroot.

Stichting bodembeheer Schoonebeek

SNS richt zich op het wegnemen en voorkomen van verdere bodemverontreinigingen van de wijken bij Schoonebeek. Deze verontreinigingen zijn ontstaan met het dempen van wijken en een aantal andere locaties. In het Convenant Gedempte Wijken zijn afspraken gemaakt over het bodembeheer en is een financiële regeling getroffen. Het oogmerk is het wegnemen van belemmeringen voor grondtransacties. In ruil voor een financiële bijdrage ten behoeve van het beheer en eventuele sanering van de wijken hebben de deelnemende grondeigenaren en het bevoegd gezag een vrijwaring gekregen voor de financiële en juridische gevolgen van de verontreiniging. Vechtstromen is gevrijwaard

EUREGIO

EUREGIO bevordert, ondersteunt en coördineert regionale grensoverschrijdende samenwerking. Vechtstromen is per 8 januari 2016 lid van de EUREGIO en heeft 2 zetels in het EUREGIO-AB, 1 zetel in de EUREGIO-Raad en 1 met Rijn en IJssel gedeelde zetel in de EUREGIO-Commissie Duurzame Ruimtelijke Ontwikkeling. Doel van onze deelname is om water (meer) op de agenda van de EUREGIO te krijgen en om geïnformeerd te zijn en desgewenst mee te liften op toeristische en socio-economische onderwerpen. Vechtstromen is naar rato van de lidmaatschapbijdrage aansprakelijk voor het aanvullen van een eventueel tekort binnen de EUREGIO. In 2016 zijn 2 INTERREG-projectvoorstellen goedgekeurd, waarbij Vechtstromen is betrokken (MICRO en MEDUWA Vechte). Daarnaast is het projectvoorstel LIVING Vecht-Dinkel ingediend, gericht op de D-NL samenwerking op het gebied waterveiligheid, -kwaliteit, toerisme en recreatie en versterking van de regionale economie.

3.8 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering omvat het geheel van interne activiteiten die ondersteunend zijn aan de primaire activiteiten (kerntaken) van het waterschap. Hiervoor is het dagelijks bestuur beleidsvormend. Voor de ontwikkelingen in 2016 rondom de bedrijfsvoering wordt verwezen naar paragraaf 2.3 Besturen en Organiseren.

3.9 EMU-saldo

Het EMU-saldo is het totaal van de inkomsten minus de uitgaven van de Rijksoverheid, sociale fondsen en decentrale overheden. In het zogenoemde Stabiliteits- en Groeipact is per EU-lidstaat een EMU-tekort afgesproken van maximaal 3% van het bruto binnenlands product. In het Financieel Akkoord is bepaald dat de decentrale overheden 2016 een ruimte van maximaal 0,4% van het EMU-tekort mogen invullen. Het aandeel van de waterschappen hierin is voor 2016: 0,06%. Deze ruimte is nader verdeeld over de waterschappen. Hierin is de individuele referentiewaarde voor waterschap Vechtstromen M€ 18,2.

Uit onderstaande tabel blijkt voor Vechtstromen een EMU-tekort van M€ 20. De overschrijding ten opzichte van de referentiewaarde komt hiermee uit op M€ 1,8 en dit heeft vooralsnog geen gevolgen. In het Financieel Akkoord decentrale overheden is namelijk afgesproken dat er deze kabinetsperiode geen sancties worden opgelegd. Ten opzichte van de BVR 2016 is het EMU-tekort met M€ 2 gestegen. De belangrijkste verklaring hiervoor zijn de hogere netto-investeringen en de lagere mutaties in de voorzieningen.

Tabel 41: EMU-saldo

Omschrijving	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Vershil
Bedragen x € 1.000				BVR 2016
				JV 2016
<u>EMU-exploitatiesaldo</u>				
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-2.538	-11.350	-11.424	-74
<u>Invloed investeringen</u>				
Bruto-investeringsuitgaven (incl. geactiveerde lasten)	-50.317	-37.500	-42.414	-4.914
Mutatie boekwaarde strategische grondaankopen	0	0	8	8
Investeringssubsidies (incl. afbreukrisico's)	6.633	4.500	5.268	768
Afschrijvingen	28.341	26.650	26.485	-165
<u>Invloed voorzieningen</u>				
Toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	663	3.100	7.272	4.172
Vrijval voorzieningen ten gunste van exploitatie	0	0	-187	-187
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-1.209	-3.300	-4.966	-1.666
<u>Invloed reserves</u>				
Totaal	-18.427	-17.900	-19.958	-2.058

Omvang netto-schulden

Bij de tussenevaluatie bestuursakkoord is bijgestuurd op de toenemende netto-schulden (zie hierover nader hoofdstuk 5) van het waterschap. Door de HWBP-bijdrage niet meer als investering te ramen, is er in 2019/2020 een meerjarige balans gekomen tussen de hoogte van de investeringen en afschrijvingen. De netto-schuld van het waterschap neemt jaarlijks toe ter grootte van ongeveer het geraamde EMU-tekort. In de begroting 2016 zou de netto-schuld aldus oplopen naar M€ 434, in de BVR 2016 is dit gedaald naar M€ 425, terwijl de netto-schuld in dit jaarverslag 2016 nog iets verder daalt naar uiteindelijk M€ 424.

Tabel 42: Ontwikkeling netto-schulden versus bruto-lasten 2016

(Bedragen in M€)	Beginbalans 1-1-2016	B 2016	BVR 2016	JV 2016
EMU-saldo	-20	-18	-18	-18
Netto-schulden	407	434	425	424
Bruto-lasten (excl. toevoeging reserves)	119	123	131	133
Schuldfactor (netto-schuld t.o.v. bruto-lasten)	342%	353%	324%	319%

Voor waterschap Vechtstromen resulteert volgens dit jaarverslag 2016 aldus een netto-schuldquote van 319% van de geactualiseerde bruto-lasten 2016 (excl. toevoegingen reserves). De hiervan afgeleide kapitaallasten zijn betaalbaar via onze tarieven.

3.10 Topinkomens

Voor de verantwoording over de topinkomens wordt verwezen naar § 5.2.5 van de jaarrekening 2016.

Jaarrekening 2016

4. Exploitatierkening 2016

4.1 Exploitatierkening naar programma's

In deze paragraaf wordt een overzicht gegeven van de gerealiseerde netto-lasten van de programma's zoals deze zijn opgenomen in de programmaverantwoording. In het Waterschapsbesluit en de ministeriële Regeling BBVW is voorgeschreven dat niet alleen de begrote en gerealiseerde bedragen over het jaar 2016 dienen te worden vermeld, maar ook het gerealiseerde bedrag van het vorige begrotingsjaar.

Tabel 43: Exploitatierkening naar programma's

Lasten (bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Vershil BVR 2016 JV 2016	JV 2015
Watersysteem	46.091	45.968	44.676	1.292	42.816
Afvalwaterketen	40.655	39.927	40.318	-391	38.507
Besturen en Organiseren	26.734	26.680	27.568	-888	25.844
Totaal netto-lasten	113.480	112.575	112.562	13	107.167
Oninbaar systeem-zuiveringsheffing	390	390	521	-131	805
Geactiveerde lasten	5.959	5.884	6.106	-222	5.636
Overige baten	3.632	3.886	4.866	-980	3.922
Onttrekkingen reserves binnen programma's	1.751	12.846	12.846	0	3.463
Toevoegingen aan reserves binnen programma's	-1.884	-4.181	-4.181	0	-1.771
Totaal lasten	123.328	131.400	132.720	-1.320	119.222
Toevoegingen reserves	3.884	6.181	9.450	-3.269	2.264
Totaal bruto-lasten	127.213	137.581	142.170	-4.589	121.486

Baten (bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Vershil BVR 2016 JV 2016	JV 2015
Financiële baten *)	1.319	0	0	0	1.526
Waterschapsbelastingen (inclusief oninbaar)	109.489	109.903	109.803	-100	107.732
Onttrekkingen uit bestemmingsreserves	4.672	4.672	7.941	3.269	3.566
Toevoegingen aan bestemmingsreserves	-2.000	-2.000	-5.269	-3.269	-43
Totaal netto-baten	113.480	112.575	112.475	-100	112.781

Totaal resultaat	0	0	-87	-87	5.614

*) Bij de BVR 2016 is besloten om (met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2016) geen toegerekende rente over het eigen vermogen meer te boeken.

De resultaten per programma zijn als volgt te verklaren:

- Binnen *programma 1* is er een positief resultaat van: k€ 1.292. Dit is het gevolg van een combinatie van incidentele factoren op het gebied van: lagere personeelslasten, toegerekende laboratoriumkosten en afschrijvingslasten, alsmede hogere exploitatiebijdragen voor innovatieve ontwikkelingen.
- Binnen *programma 2* wordt het negatieve rekeningresultaat van -/- k€ 391 met name veroorzaakt door de vertraagde realisatie van het project energiefabriek. Dit past binnen het vastgestelde beleid (conform ab-besluit 26 november 2014: vaststelling begroting 2015-2018, inclusief M€ 24 reservering project energiefabriek Hengelo) en het algemeen bestuur is hierover reeds eerder geïnformeerd.
- Binnen *programma 3* wordt het negatieve rekeningresultaat van -/- k€ 888 met name veroorzaakt door de extra toevoeging van k€ 3.143 voor de voorziening reorganisatie om toekomstige ontwikkelingen inzake een andere manier van werken op te vangen. Dit past binnen het vastgestelde beleid (conform ab-besluit 1 maart 2017) en het algemeen bestuur is hierover reeds eerder geïnformeerd.

4.2 Exploitatierkening naar kostendragers

In het Waterschapsbesluit is voorgeschreven dat de exploitatierkening onder meer dient te worden gepresenteerd naar: kostendragers. Voor Vechtstromen gelden als kostendragers 'watersysteembeheer' en 'zuiveringsbeheer'. Omdat de netto-lasten van het waterschap via de opbrengsten van belastingheffing worden gedekt, dienen de netto-lasten aan deze beide kostendragers te worden toegerekend.

Tabel 44: Exploitatierkening naar kostendragers

Kostendrager 'Watersysteembeheer' (bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	JV 2015
Netto lasten	59.278	59.147	58.365	55.849
Financiële baten	-720	0	0	-836
Waterschapsbelastingen opbrengsten	-57.110	-57.699	-57.317	-56.505
Onttrekkingen uit bestemmingsreserves	-2.098	-2.098	-5.367	-2.212
Toevoegingen aan bestemmingsreserves	650	650	3.919	43
Resultaat voor bestemming (- is voordelig)	0	0	-400	-3.661
Toevoegen aan bestemmingsreserve overl. verpl. (programma 1)			0	950
Toevoegen aan bestemmingsreserve transitie			0	162
Toevoegen aan bestemmingsreserve overl. verpl. (programma 3)			0	117
Toevoegen aan bestemmingsreserve innovatie			0	94
Onttrekken aan bestemmingsreserve tariefsegalisatie			0	-352
Toevoegen aan bestemmingsreserve tariefsegalisatie			1.971	2.690
Onttrekken aan bestemmingsreserve brede heroverweging			-1.571	0
Toevoegen aan algemene reserve			0	0
Saldo na bestemmingsvoorstel			0	0

Kostendrager 'Zuiveringsbeheer' (bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	JV 2015
Netto lasten	54.202	53.427	54.197	51.318
Financiële baten	-601	0	0	-690
Waterschapsbelastingen opbrengsten	-52.378	-52.204	-52.487	-51.227
Onttrekkingen uit bestemmingsreserves	-2.573	-2.573	-2.573	-1.354
Toevoegingen aan bestemmingsreserves	1.350	1.350	1.350	0
Resultaat voor bestemming (- is voordelig)	0	0	487	-1.953
Toevoegen aan bestemmingsreserve transitie			0	162
Toevoegen aan bestemmingsreserve overl. verpl. (programma 3)			0	117
Toevoegen aan bestemmingsreserve innovatie			0	94
Toevoegen aan bestemmingsreserve tariefsegalisatie			0	1.580
Onttrekken aan bestemmingsreserve brede heroverweging			-1.571	0
Toevoegen aan algemene reserve			1.084	0
Saldo na bestemmingsvoorstel			0	0

4.3 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

In deze paragraaf wordt de exploitatierkening gepresenteerd naar de verschillende kostensoorten en opbrengstsoorten. Per kosten- en opbrengstsoort is het voor- of nadeel ten opzichte van de gewijzigde begroting na BVR, nader toegelicht.

Tabel 45: Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

Kostensoorten (bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Vershil BVR 2016 JV 2016	JV 2015
Rente en afschrijving	38.632	35.273	35.082	191	37.200
Personeelslasten	37.800	37.696	36.720	976	36.441
Goederen en diensten van derden	42.291	43.331	42.651	680	40.079
Bijdragen aan derden	3.169	11.052	10.994	58	2.749
Toevoeging aan voorzieningen	663	3.291	7.272	-3.981	2.756
Onvoorzien	774	755	0	755	0
Totaal lasten	123.329	131.398	132.719	-1.321	119.225
Toevoegingen aan reserves (t/m BVR)	3.884	6.181	9.450	-3.269	2.264
Totaal bruto-lasten	127.213	137.579	142.169	-4.590	121.489

Opbrengstsoorten (bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Vershil BVR 2016 JV 2016	JV 2015
Financiële baten	1.791	530	548	18	2.047
Personeelsbaten	175	315	447	132	368
Goederen en diensten aan derden	2.875	2.928	3.343	415	2.784
Bijdrage van derden	112	112	340	228	251
Waterschapsbelastingen	109.879	110.293	110.325	32	108.538
Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	187	187	0
Geactiveerde lasten	5.959	5.884	6.106	222	5.636
Totaal baten	120.791	120.062	121.296	1.234	119.625
Onttrekkingen aan reserves (t/m BVR)	6.423	17.517	20.786	3.269	7.479
Totaal bruto-baten (inclusief mutaties bestemmingsreserves)	127.213	137.579	142.082	4.503	127.103

Totaal resultaat	0	0	-87	-87	5.614

4.3.1 Toelichting exploitatierekening naar kostensoorten (lasten)

In deze paragraaf worden in ieder geval alle afwijkingen groter dan k€ 140 toegelicht (1% van de brutolasten).

Rente en afschrijving (voordeel k€ 191)

Het voordeel op rente en afschrijvingslasten ter hoogte van k€ 191 ontstaat als gevolg van gecorrigeerde afschrijvingslasten over strategische gronden (k€ 162) en lagere rentelasten op de kortlopende geldleningen (k€ 29).

Personeelslasten (voordeel k€ 976)

Het voordeel op de personeelslasten ad. k€ 976 is als volgt opgebouwd:

- De salarissen en sociale lasten laten een positief resultaat zien van per saldo k€ 1.418. Dit wordt veroorzaakt door een overschot op de geraamde personeelslasten (k€ 854) van het voormalig management, wat als dekking voor de hogere dotatie aan de voorzieningen dient (zie toevoegingen aan voorzieningen). Verder is het gevolg van vacature ruimte binnen de verschillende organisatie-onderdelen (k€ 774). Tot slot is er voor ongeveer -k€ 210 een nadeel door diverse tekorten/overschotten op centrale personeelsbudgetten.
- Een nadeel op personeel van derden en overige personeelslasten van -k€ 442 wat voornamelijk wordt veroorzaakt doordat, niet alle vacatures binnen Vechtstromen zijn opgevuld. Om toch de noodzakelijke werkzaamheden te kunnen uitvoeren, wordt er gebruik gemaakt van de flexibele schil. Dekking voor deze kosten wordt met name gevonden in de aanwezige vacature ruimte.

Goederen en diensten van derden (voordeel k€ 680)

Op goederen diensten derden ontstaat per saldo een voordeel van k€ 680, dit is als volgt opgebouwd:

Tabel 46: Specificatie goederen diensten derden

(bedragen x € 1.000)	Verschil
Voordeel op verbruiksgoederen: Dit betreft met name een voordeel op chemicaliën (k€ 307) en inventaris (k€ 100).	416
Nadeel op energiekosten: Dit betreft met name een nadeel op de elektrakosten (k€ 146) op de zuiveringen o.a. WKK, en een voordeel op overige brandstofkosten (k€ 134).	-12
Nadeel op onderhoudskosten: Dit betreft een nadeel op onderhoud en beheer zuiveringsinstallaties (-k€ 626), onderhoud waterkering en waterlopen, met name groen (-k€ 480), slib- en transportinstallaties (-k€ 131) en automatisering (-k€ 73) en voordelen op onderhoud kunstwerken (k€ 205), facilitair onderhoud (k€ 156), en overige onderhoudskosten (k€ 62).	-887
Voordeel op belasting, verzekeringen, vergunningen, huur en lease: Dit betreft een lager besteding op met name huren en belastingen.	64
Voordeel op overige dienstverlening: Dit betreft met name een voordeel op uitvoeringskosten GBLT (k€ 498), laboratorium (k€ 391), vechtvisie (k€ 124), advieskosten incl. transitie (k€ 191), onderzoekskosten (o.a. rekenkamer) en een stelpost systeem/zuiveren, die als dekking dient voor onderhoudskosten (k€ 530). Verder een nadeel op kosten slibverwerking/transport, samenhangend met het niet optimaal werken van de energiefabriek en de slibverwerking in Emmen, alsmede de buitengebruikstelling van de slibverwerking in Goor (-k€ 620).	1.099
Totaal	680

Bijdragen aan derden (voordeel k€ 58)

Het voordeel op bijdragen aan derden ontstaat met name door een te hoge raming voor waterakkoorden (k€ 193). Verder door hogere uitgaven afhaaksubsidies dan verwacht (-k€ 118).

Toevoeging aan voorzieningen (nadeel k€ 3.981)

Het nadeel op de toevoeging aan voorzieningen wordt veroorzaakt door het op peil brengen van de noodzakelijke pensioen/wachtgeld voorziening van het bestuur (-k€ 175), alsmede het actualiseren van de personeelsvoorzieningen als gevolg van de doorontwikkeling van Vechtstromen (-k€ 567), deze wordt gedekt vanuit de geraamde salariskosten voormalig management.

Bij de voorzieningen inactief personeel en reorganisatie / sociaal flankerend beleid vindt vrijval plaats, in plaats van de geraamde toevoeging (k€ 14). Verder is er een extra toevoeging nodig gebleken aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren (-k€ 131). Daarnaast is er een voorziening gevormd om toekomstige ontwikkelingen inzake een andere manier van werken op te vangen. (-k€ 3.143).

Tot slot is in 2016 de voorziening persoonlijk basis budget gevormd als gevolg van de cao-afspraken omtrent persoonlijke opleidingsbudgetten, de werkelijke toevoeging was lager dan begroot (k€ 21).

Onderstaande tabel geeft de toevoegingen aan de voorzieningen weer in 2016.

Tabel 47: Specificatie toevoegingen voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	B 2016	BVR 2016	JV 2016	Verschil	JV 2015
Voorziening pensioen / wachtgeld oud bestuurders	259	380	555	-175	288
Voorziening doorontwikkeling	0	16	583	-567	1.175
Voorziening reorganisatie / soc. flankerend beleid	4	4	0	4	238
Voorziening inactief personeel	10	10	0	10	-43
Voorziening oninbaar	390	390	521	-131	805
Voorziening natuurterreinen	0	0	0	0	352
Voorziening reorganisatie (andere manier van werken)	0	0	3.143	-3.143	0
Voorziening persoonlijk basis budget (PBB)	0	2.491	2.470	21	0
Voorziening boven basis inspanning	0	0	0	0	-59
Totaal	663	3.291	7.272	-3.981	2.756

Onvoorzien (voordeel k€ 755)

De mutaties onvoorzien zijn bestuurlijk vastgesteld bij de BVR 2016. Na verwerking van deze besluitvorming resteert een voordeel van k€ 755. Deze post geldt als buffer voor eventuele tegenvallers voor het boekjaar 2016.

Toevoegingen aan reserves (k€ -3.269)

De toevoegingen aan de reserves zijn bestuurlijk vastgesteld tot met de BVR 2016. In deze jaarrekening 2016 zijn deze toevoegingen gelijk aan de besluitvorming bij de BVR 2016. Echter, bij de 1e begrotingswijziging 2016 is er voor gekozen om de k€ 3.269 (die is vrijgemaakt binnen de reserves watersysteembeheer ter dekking van de HWBP-bijdrage) als zogeheten vermogensmutaties te verantwoorden terwijl dit via de exploitatierekening had moeten lopen. Dit geldt voor zowel de toevoeging als voor de onttrekkingen waardoor dit per saldo geen effect heeft op het rekeningresultaat.

4.3.2 Toelichting exploitatierekening naar opbrengstensoorten (baten)

Financiële baten (voordeel k€ 18)

Het voordeel ontstaat door een niet geraamde renteopbrengst (k€ 26) en een lagere renteopbrengst hypothekeken (-k€ 8).

Personeelsbaten (voordeel k€ 131)

Het voordeel op de personeelsbaten ontstaat door een hogere detacheringsopbrengst en niet geraamde subsidies voor opleidingskosten in het kader van leerwerktrajecten (k€ 178) en een nadeel op de ontvangen WAO-uitkeringen (-k€ 46).

Goederen en diensten aan derden (voordeel k€ 415)

Het voordeel op goederen en diensten derden is met name opgebouwd uit een btw-teruggave (k€ 259) en btw / oppompkosten teruggave (k€ 132).

Bijdrage van derden (voordeel k€ 228)

Het voordeel ontstaat met name door een niet geraamde innovatiebijdrage vanuit Waterkracht en STOWA inzake onder andere de KAS/ZON projecten (k€ 132) en niet geraamde subsidiebijdragen inzake internationale activiteiten (k€ 75).

Waterschapsbelastingen (voordeel k€ 32)

Een toelichting van de belastingopbrengsten is opgenomen in paragraaf 3.4 waterschapsbelastingen.

Onttrekkingen aan voorzieningen (voordeel k€ 187)

Het voordeel ontstaat door vrijval van de voorziening Persoonlijk Basis Budget, als gevolg van uitdienst-treding van medewerkers (k€ 102) en vrijval van de voorzieningen sociaal flankerend beleid en inactief personeel (k€ 85).

Geactiveerde lasten (voordeel k€ 222)

De geactiveerde uren laten een voordeel zien van k€ 222 doordat er meer uren (5.685) zijn besteed aan investeringsprojecten dan bij de begroting was geraamd.

Tabel 48: Specificatie geactiveerde lasten

Geactiveerde lasten	B 2016	BVR 2016	JV 2016	JV 2015
Geactiveerde uren	78.005	77.060	82.925	73.737
Geactiveerde lasten (k€)	5.959	5.884	6.106	5.636

Onttrekkingen aan reserves (k€ 3.269)

De onttrekkingen aan de reserves zijn bestuurlijk vastgesteld tot met de BVR 2016. In deze jaarrekening 2016 zijn deze onttrekkingen gelijk aan de BVR 2016. Echter, bij de 1e begrotingswijziging 2016 is er voor gekozen om de k€ 3.269 (die is vrijgemaakt binnen de reserves watersysteembeheer ter dekking van de HWBP-bijdrage) als zogeheten vermogensmutaties te verantwoorden terwijl dit via de exploitatierekening had moeten lopen. Dit geldt voor zowel de toevoeging als voor de onttrekkingen waardoor dit per saldo geen effect heeft op het rekeningresultaat.

5. Balans

De balans van waterschap Vechtstromen per 31 december 2016 en per 31 december 2015 is als volgt.

Tabel 49: Balans (bedragen x € 1.000)

Activa	Balans 31 dec. 2016	Balans 31 dec. 2015	Passiva	Balans 31 dec. 2016	Balans 31 dec. 2015
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	50.935	49.355	Algemene reserves	8.099	9.400
Materiële vaste activa	376.862	328.003	Bestemmingsreserves tariefsegalisatie	16.531	17.406
Onderhanden werk	36.109	79.039	Overige bestemmingsreserves	16.255	19.802
Financiële vaste activa	11.491	12.877	Nog te bestemmen resultaat	-87	5.614
			Voorzieningen	10.274	9.863
			Langlopende schulden	399.260	376.405
Subtotaal vaste activa	475.397	469.274	Subtotaal vaste passiva	450.332	438.490
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Kortlopende vorderingen	10.233	9.826	Netto vlottende schulden (< 1 jaar)	24.215	28.106
Overlopende activa	2.516	3.388	Overlopende passiva	13.619	15.908
Liquide middelen	20	16			
Subtotaal vlottende activa *)	12.769	13.230	Subtotaal vlottende passiva *)	37.834	44.014
Totaal activa	488.166	482.504	Totaal passiva	488.166	482.504

Vanuit de balans is de netto-schuld af te leiden. Dit is de optelsom van de langlopende schulden en de vlottende passiva gesaldeerd met de vlottende activa. De netto-schuld is opgelopen van M€ 407,2 per 31 december 2015 naar M€ 424,3 per 31 december 2016 en daarmee dus met M€ 17,1 toegenomen.

In § 3.9 is in het EMU-saldo een toelichting opgenomen voor de verklaring hiervoor. Deze berekening van het EMU-saldo komt uit op een tekort van M€ 20,0. Het verschil ad M€ 2,9 laat zich verklaren door de mutatie in de financiële vaste activa en het saldo van de toevoeging en rechtstreekse onttrekking aan de voorziening oninbare belastingdebiteuren.

Tabel 50: Netto-schuld (bedragen x € 1.000)

	31 dec. 2016	31 dec. 2015	mutatie
Langlopende schulden	399.260	376.405	22.855
Vlottende passiva	37.834	44.014	-6.180
-/- Vlottende activa	-12.769	-13.230	461
Netto-schuld	424.325	407.189	17.136

5.1 Algemene toelichting op de balans per 31 december 2016

Wettelijke voorschriften

De balans en toelichting van de jaarrekening zijn opgesteld conform het Waterschapsbesluit (artikelen 4.36 t/m 4.62).

Waarderingsgrondslagen

De waardering van de activa en passiva is voor zover niet anders aangegeven, gebaseerd op de nominale waarde.

Het waterschap ontvangt verschillende subsidies van het Rijk en provincie voor de uitvoering van diverse projecten. De onderhavige projecten worden geactiveerd en afgeschreven in overeenstemming met het afschrijvingsbeleid. Afschrijving vindt plaats over netto-projectkosten. Bij initiële activering van projecten worden dan ook de netto-projectkosten geactiveerd, waarbij de verwachte subsidie direct in mindering wordt gebracht op het actief. De verwachte subsidieontvangst wordt als vordering opgenomen op de balans.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschaf- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de aanschaf- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidies en afschrijvingen. Subsidies worden geactiveerd op het moment dat deze definitief zijn.

Afschrijvingen

De afschrijvingen op de activa worden ten laste van de rekening van lasten en baten gebracht over een periode die overeenkomt met de verwachte technische dan wel economische levensduur. De afschrijvingen worden berekend over de aanschaffingsprijs, verminderd met de ontvangen subsidies. Op investeringen welke plaatsvinden in de eerste zes maanden van het boekjaar wordt vanaf 1 juli van dat boekjaar afgeschreven. Investeringen welke plaats vinden in de tweede helft van het boekjaar worden met ingang van 1 januari van het daarop volgende boekjaar afgeschreven.

Het waterschap moet zich houden aan de verslaggevingsvoorschriften van de Bepalingen Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW). De voorschriften hebben onder andere betrekking op het activeren van zaken. Het beleid van het dagelijks bestuur ten aanzien van het activeren, waarderen en afschrijven van uitgaven is weergegeven in de 'Beleidsnotitie activa'. Deze is in de vergadering van het dagelijks bestuur van 20 december 2016 aangepast. De belangrijkste wijzigingen betreffen het niet meer activeren van de HWBP-bijdrage en de vierjaarlijkse kosten voor de verkiezingen (met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2016). Dit naar aanleiding van de tussenevaluatie van het bestuursakkoord waarbij bestuurlijke afspraken zijn gemaakt over de stabilisatie van de schuldpositie van waterschap Vechtstromen in relatie tot heroverweging van het activabeleid.

De in 2016 gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op een reële economische levensduur. De afschrijvingstermijnen zijn als volgt per categorie te onderscheiden:

Tabel 51: Afschrijvingstermijnen

Categorie	Voorbeelden	Afschrijvingstermijn (in jaren)
Immateriële vaste activa		
Onderzoek en ontwikkeling		0-5
Bijdragen aan derden	IBA's, riolering, afkoppelen	0-30
Overige immateriële vaste activa	sanering waterbodems	30
	overig	3-5
Materiële vaste activa		
Gronden en terreinen	gronden en gronden in erfpacht	0
	inrichting terreinen	10
Huisvesting	gebouwen	40
	telefoon, kantoormeubilair, veiligheidsvoorzieningen	3-10
	kantoor- en werkplaatsapparatuur	5
Vervoermiddelen	auto's	4-8
Grond-, weg en waterbouwkundige werken		
<i>Waterlopen (aanleg en verwerving)</i>	grond, retentiegebied, herinrichting (incl. meanders), beschoeiing van staal	30
	beschoeiing van hout	15
<i>Kunstwerken (bouw en verwerving)</i>	civiltechnisch	30
	werktuigbouwkundig	15
	elektromechanisch	10
	procesautomatisering (besturing)	7-10
	pompinstallatie	25
<i>Onderhoud waterlopen</i>	ondergrond werkplaatsen	40
	materieel	8
	inrichting baggerdepot	10
	baggeren hoofdwaterlopen en stedelijk water (vijvers en waterpartijen)	30
	baggeren kleine waterlopen en waterlopen in stedelijk gebied	15
	groot onderhoud	5-15
	civiltechnisch, persleidingen	30
<i>Transportstelsels</i>	werktuigbouwkundig	15
	elektromechanisch	10
	procesautomatisering (besturing)	7-10
	civiltechnisch	30
<i>RWZI en slibverwerking</i>	werktuigbouwkundig	15
	elektromechanisch	10
	procesautomatisering (besturing)	7-10
	civiltechnisch	30
Overige materiële vaste activa	legger en beheerregister waterlopen en kunstwerken	10
	bemonstering en analyse	5
	ICT (hard- en software)	3-5

Vaste activa in onderhanden werk

De onderhanden werken (investeringen die nog niet zijn afgerond en waarop nog niet wordt afgeschreven) worden gewaardeerd tegen de aanschaf- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidies.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de kost- of verkrijgingsprijs of tegen de marktwaarde als deze (duurzaam) lager is dan de kost- of verkrijgingsprijs. Uitzondering hierop is de kapitaalverstrekking aan NWB N.V. Deze deelneming is gewaardeerd tegen 200% van de nominale waarde van de verkregen aandelen.

Kortlopende vorderingen

De kortlopende vorderingen en de overlopende activa maken deel uit van de vlottende activa. Onder de kortlopende vorderingen worden de vorderingen op belastingdebiteuren, vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen en overige vorderingen opgenomen.

Overlopende activa

De overlopende activa bestaan uit nog te ontvangen voorschotbedragen van overheidslichamen (met een specifiek bestedingsdoel) en de overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde kosten. De vorderingen zijn opgenomen tegen de nominale waarde of verkrijgingsprijs, rekening houdend met eventuele oninbaarheid.

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als het weerstandsvermogen van het waterschap en hebben geen specifieke bestemming. Met de algemene reserves worden eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard opgevangen. Voor meer informatie over het weerstandsvermogen zie paragraaf 3.5.

Bestemmingsreserves tariefseglisatie

De bestemmingsreserves tariefseglisatie worden aangehouden en aangewend om eventuele toekomstige schommelingen in de belastingtarieven op te vangen.

Overige bestemmingsreserves

Dit zijn reserves waaraan het algemeen bestuur een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Grondslagen resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

- De lasten worden in aanmerking genomen als deze voorzienbaar zijn.
- De baten worden verantwoord zodra deze zijn gerealiseerd.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- b. op de balansdatum aanwezige risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, indien het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Langlopende leningen

Hier worden de leningen opgenomen met een looptijd langer dan één jaar. De langlopende schulden zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Netto vlottende schulden (met een looptijd korter dan één jaar)

Onder deze post zijn de bedragen opgenomen die binnen één jaar verschuldigd zijn.

Overlopende passiva

Overlopende passiva zijn vooruit ontvangen inkomsten en nog te betalen kosten. De overlopende passiva zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

5.2 Toelichting op de afzonderlijke posten van de balans

5.2.1 Vaste activa

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn te onderscheiden in:

Tabel 52: Specificatie immateriële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Afsluiten geldleningen en saldo van agio en disagio	19	21
Kosten voor onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	941	779
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven	0	0
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	22.200	19.450
Bijdragen aan activa in eigendom van het Rijk	0	0
Bijdragen aan activa in eigendom van overigen	0	0
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	0	0
Geactiveerde bijdragen aan het Rijk (Hoogwaterbeschermingsprogramma)	22.096	22.910
Geactiveerde bijdragen aan openbare lichamen	0	0
Overige immateriële vaste activa	5.679	6.195
Totaal	50.935	49.355

Het verloop van de immateriële vaste activa is als volgt:

Tabel 53: Verloopoverzicht immateriële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2016	Afschrijving 2016	Vermeerdering 2016	Verminderings /desinvesteringen 2016	Boekwaarde 31-12-2016	Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2016
Afsluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	21	3	0	0	18	33
Onderzoek en ontwikkeling	779	308	470	0	941	7.304
Bijdragen aan activa in eigendom van bedrijven	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan activa in eigendom van openbare lichamen	19.450	953	3.704	0	22.201	11.558
Bijdragen aan activa in eigendom van het Rijk (HWBP bijdrage 2011-2015)	22.910	814	0	0	22.096	2.315
Overige immateriële vaste activa	6.195	516	0	0	5.679	5.650
Totaal immateriële vaste activa	49.355	2.594	4.174	0	50.935	26.860

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn als volgt te categoriseren:

Tabel 54: Specificatie materiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Gronden en terreinen	1.482	1.481
Vervoermiddelen	115	246
Machines, apparaten en werktuigen	1.591	1.692
Bedrijfsgebouwen	13.679	13.335
Woonruimten	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	358.673	306.739
Overige materiële vaste activa	4.465	4.510
Af: reorganisatievoorziening	-3.143	0
Totaal	376.862	328.003

De toename van de materiele vaste activa ad M€ 49 wordt kan worden verklaard door enerzijds een bedrag van M€ 76 aan activeringen en anderzijds door de afschrijvingen ad M€ 24. Tevens is de in 2016 gevormde reorganisatievoorziening ad M€ 3 op het saldo van de materiële vaste activa in mindering gebracht. Het bedrag aan activeringen is aanmerkelijk hoger dan in voorgaande jaren omdat investeringsprojecten vanaf 2016 worden geactiveerd op het moment van “gereed voor beoogd gebruik”. In voorgaande jaren vond activering pas plaats op het moment dat een investeringsproject ook daadwerkelijk (bestuurlijk) was geëvalueerd.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

Tabel 55: Verloopoverzicht materiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 1-1-2016	Afschrijving 2016	Vermeerdering 2016 /desinvesteringen/ toevoeging reorganisatie- voorziening 2016	Verminderen	Boekwaarde 31-12-2016	Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2016
Gronden en terreinen	1.481	42	43	0	1.482	284
Vervoermiddelen	246	130	0	1	115	2.150
Machines, apparaten en werktuigen	1.692	404	303	0	1.591	9.449
Bedrijfsgebouwen	13.335	910	1.254	0	13.679	12.444
Woonruimten	0	0	0	0	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	306.739	20.911	72.845	0	358.673	313.101
Overige materiële vaste activa	4.510	1.494	1.449	0	4.465	19.064
Reorganisatievoorziening	0	0	0	3.143	-3.143	0
Totaal materiële vaste activa	328.003	23.891	75.894	3.144	376.862	356.492

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn te onderscheiden in:

Tabel 56: Specificatie financiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
a. kapitaalverstrekkingen aan bedrijven		
SNB N.V.	9.560	10.862
NieuWater B.V.	9	9
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	1.745	1.745
Totaal kapitaalverstrekkingen aan bedrijven	11.314	12.616
b. leningen aan ambtenaren	177	261
c. uitzettingen in 's Rijks schatkist (met een oorspronkelijke looptijd van een jaar of langer)	0	0
d. overige uitzettingen (met een oorspronkelijke looptijd van een jaar of langer)	0	0
Totaal	11.491	12.877

SNB N.V.:

Het waterschap is aandeelhouder in de N.V. Slibverbranding Noord-Brabant. Het verloopoverzicht van deze kapitaalverstrekking is als volgt:

Tabel 57: Specificatie SNB N.V.

(bedragen x € 1.000)	2016
Boekwaarde per 1 januari	10.862
Bij: agiostorting SNB	0
Bij: nog te ontvangen afrekening 2015	46
Af: terug storting agioreserve	1.348
Boekwaarde per 31 december	9.560

Vaste activa in onderhanden werk

De vaste activa in onderhanden werken zijn te onderscheiden in:

Tabel 58: Specificatie materiële vaste activa in onderhanden werk

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Gronden en terreinen	0	0
Vervoermiddelen	0	0
Machines, apparaten en werktuigen	0	0
Bedrijfsgebouwen	363	362
Woonruimten	0	0
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	34.000	77.501
Overige materiële vaste activa	1.746	1.176
Totaal	36.109	79.039

De onderhanden werken (investeringen die nog niet zijn afgerond en waarop nog niet wordt afgeschreven) worden gewaardeerd tegen de aanschaf- of vervaardigingsprijs verminderd met ontvangen subsidies.

De afname van de vaste activa in onderhanden werk kan worden verklaard door het eerder dan voorheen activeren van investeringsprojecten. Zie ook de toelichting bij tabel 12: specificatie materiële vaste activa.

5.2.2 Vlottende activa

Kortlopende vorderingen

Tabel 59: Specificatie kortlopende vorderingen

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Vorderingen op belastingdebiteuren		
Vorderingen op belastingdebiteuren (nominaal)	8.990	10.868
Af: voorziening voor oninbaarheid	778	2.214
Subtotaal vorderingen op belastingdebiteuren (netto)	8.212	8.654
Vorderingen als gevolg van subsidies en bijdragen	0	0
Overige vorderingen (handelsdebiteuren)	2.021	1.172
Totaal	10.233	9.826

Overlopende activa

Tabel 60: Specificatie Overlopende activa

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Nog te ontvangen voorschotbedragen (voorfinanciering op uitkeringen)	0	0
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	2.516	3.388
Totaal	2.516	3.388

De specificatie van de nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen is als volgt:

Tabel 61: Specificatie Nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Nog te ontvangen inkomsten	1.364	1.189
Vooruitbetaalde kosten	738	1.016
Nog te ontvangen subsidies	35	958
Nog te ontvangen creditnota's	79	131
Nog te ontvangen dividendbelasting	288	0
Overige overlopende activa	12	94
Totaal	2.516	3.388

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld, ter vrije beschikking.

Tabel 62: Specificatie liquide middelen

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Kasmiddelen	3	3
Positieve rekening-courantverhouding met 's Rijks schatkist	0	0
Positieve rekening-courantverhoudingen met openbare lichamen	0	0
Overige positieve rekening-courantverhoudingen	0	0
Overige banktegoeden	17	13
Totaal	20	16

5.2.3 Vaste passiva

Reserves

De reserves zijn te onderscheiden in:

Tabel 63: Specificatie reserves

(bedragen x € 1.000)	31 december 2015	Bestemming resultaat 2015	Mutaties t/m BVR	Resultaat 2016	31 december 2016
Algemene reserves	9.400	0	-1.301	0	8.099
Bestemmingsreserves voor tariefseglisatie	17.406	1.228	-2.103	0	16.531
Overige bestemmingsreserves	19.802	4.386	-7.933	0	16.255
Nog te bestemmen resultaat	5.614	-5.614	0	-87	-87
Totaal Eigen Vermogen	52.222	0	-11.337	-87	40.798

Het verloop van de algemene reserves is als volgt:

Tabel 64: Specificatie algemene reserves

(bedragen x € 1.000)	2016 Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	
Saldo per 1 januari	9.400	5.137	4.263
Af: onttrekking conform 1e begrotingswijziging	-1.301	-1.301	0
Saldo algemene reserves per 31 december	8.099	3.836	4.263

Het verloop van de bestemmingsreserves voor tariefseglisatie is als volgt:

Tabel 65: Specificatie bestemmingsreserves tariefseglisatie

(bedragen x € 1.000)	2016 Watersysteembeheer	Zuiveringsbeheer	
Saldo per 1 januari	18.634	8.350	10.284
Af: onttrekking conform primaire begroting	3.590	1.367	2.223
Bij: toevoeging conform 1e begrotingswijziging 2016	1.487	489	998
Saldo bestemmingsreserves tariefseglisatie per 31 december	16.531	7.472	9.059

Zie paragraaf 3.3 voor een nadere toelichting op het verloop van de overige bestemmingsreserves.

Voorzieningen

Waterschap Vechtstromen heeft voorzieningen gevormd voor:

Tabel 66: Specificatie voorzieningen

(bedragen x € 1.000)	31 december 2015	Mutaties	31 december 2016
Voorzieningen voor arbeidsgerelateerde verplichtingen	8.686	1.270	9.956
Overige voorzieningen	1.177	-859	318
Stand per 31 december	9.863	411	10.274

Zie paragraaf 3.3 voor een nadere toelichting op de mutaties binnen de voorzieningen.

Langlopende leningen

De langlopende leningen zijn te onderscheiden in:

Tabel 67: Specificatie Opgenomen geldleningen

(bedragen x € 1.000)	Rentelast 2016	31 december 2016	31 december 2015
Obligatieleningen	0	0	0
Onderhandse leningen van:			
1. openbare lichamen	0	2.680	0
2. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	8.581	396.580	376.405
Door derden belegde gelden	0	0	0
Derivaten op vaste schulden	0	0	0
Langlopende financiële leaseverplichtingen	0	0	0
Waarborgsommen	0	0	0
Totaal	8.581	399.260	376.405

Het verloop van de langlopende geldleningen is als volgt:

Tabel 68: Specificatie Langlopende geldleningen

(bedragen x € 1.000)	2016
Saldo geldleningen per 1 januari	376.405
Bij: opgenomen geldleningen	32.680
Af: aflossingen geldleningen	9.825
Saldo geldleningen per 31 december	399.260

5.2.4 Vlottende passiva

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

De volgende netto vlottende schulden zijn te onderscheiden:

Tabel 69: Specificatie Netto vlottende schulden (met een looptijd korter dan één jaar)

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Overige kasgeldleningen	0	0
Negatieve rekening-courantverhouding met 's Rijks schatkist	0	0
Negatieve rekening-courantverhoudingen met openbare lichamen	0	0
Derivaten op kortlopende geldleningen	0	0
Negatieve banksaldi	10.396	13.189
Schulden aan leveranciers	10.540	11.946
Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	2.303	2.135
Overige kortlopende schulden	976	836
Totaal	24.215	28.106

Overlopende passiva

De overlopende passiva bestaan uit:

Tabel 70: Specificatie Overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Verplichtingen opgebouwd in 2016 en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	8.406	10.502
Ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren van:		
1. de Europese Unie	0	0
2. het Rijk	435	74
3. provincies	4.616	5.147
4. overige openbare lichamen	0	0
Overige vooruit ontvangen bedragen ten bate van volgende begrotingsjaren	162	185
Totaal	13.619	15.908

De verplichtingen opgebouwd in 2016 die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen bestaan uit:

Tabel 71: Specificatie Overige nog te betalen kosten

(bedragen x € 1.000)	31 december 2016	31 december 2015
Nog te betalen intrest	4.471	4.353
Nog te betalen grondaankopen	211	435
Overige nog te betalen bedragen	3.724	5.714
Totaal	8.406	10.502

5.2.5 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Garantstellingen

Garantstelling GBLT

Waterschap Vechtstromen neemt tezamen met andere waterschappen en gemeenten deel aan de gemeenschappelijke regeling Lococensus-Tricijn (GBLT). In deze gemeenschappelijke regeling zijn de activiteiten van het waterschap, die te maken hebben met de heffing en invordering van waterschapsbelastingen ondergebracht. Uit hoofde van deze gemeenschappelijke regeling zijn de voormalige waterschappen Regge en Dinkel en Velt en Vecht verplichtingen aangegaan inzake kosten van personeel en aandeel in de kosten. De looptijd van deze samenwerking is voor onbepaalde tijd.

Garantstelling NieuWater BV

Voor de bouw van de Puurwaterfabriek heeft NieuWater BV een langlopende geldlening aangetrokken waarvoor zich destijds de rechtsvoorganger waterschap Velt en Vecht voor 100% (zijnde k€ 21.750) garant heeft gesteld. NieuWater heeft deze lening volledig opgenomen. Eind 2015 bedroeg de borgstelling aan NieuWater BV: k€ 17.219. Eind 2016 bedraagt de borgstelling aan NieuWater BV: k€ 16.313.

Garantstelling Aqualysis

Met de aangegane garantstelling in Aqualysis staat Vechtstromen (samen met de andere deelnemende waterschappen) borg voor de financiële verplichtingen die Aqualysis met de NWB aangaat. Voor Vechtstromen bedraagt het percentage van de garantstelling 32,1%. De garantieverklaring gaat uit van meerjarige vaste percentages, terwijl de feitelijke bijdragen van de deelnemende waterschappen aan Aqualysis per begrotingsjaar kunnen verschillen.

Investeringsverplichtingen projecten

Op het moment van de jaarafsluiting bestond voor het waterschap Vechtstromen een investeringsverplichting van k€ 5.958. Deze verplichtingen bestaan uit toegezegde bijdragen in projecten van derden en lopende aanbestedingen.

Meerjarige contracten

Op het moment van de jaarafsluiting is hiervoor een verplichting aanwezig van k€ 57.831. Deze meerjarige contracten bestaan voor een groot deel uit contracten voor onderhoud van het watersysteembeheer en ICT.

Topinkomens

Voor Vechtstromen is de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector' (hierna: WNT) van toepassing. Volgens de WNT dient de bezoldiging te worden gepubliceerd in de jaarrekening 2016 van:

- (i) topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen;
- (ii) overige functionarissen met een bezoldiging hoger dan de bezoldigingsnorm dan € 179.000;
- (iii) de ontslagvergoeding van de (gewezen) topfunctionaris ongeacht de hoogte van de vergoeding;
- (iv) de ontslagvergoeding van overige functionarissen indien het totaal van de uitkeringen wegens beëindiging van het dienstverband meer bedraagt dan de maximale bezoldiging ad € 179.000.

De secretaris-directeur van het waterschap wordt in de WNT expliciet genoemd als topfunctionaris waarvan de bezoldiging dient te worden gepubliceerd.

Tabel 72: Specificatie bezoldiging topfunctionarissen

Topfunctionarissen		
Naam functionaris	drs. O. Dijkstra	drs. R.I. Andringa
Functie	Secretaris-directeur	Secretaris-directeur
Deeltijdfactor	1,0	1,0
Omvang dienstverband 2016 (%)	100%	100%
Duur dienstverband	1-1-2016 t/m 13-05-2016	1-5-2016 t/m 31-12-2016
Beloningen	€ 49.924	€ 89.778
Onkostenvergoeding	€ 547	€ 1.540
Voorziening beloning op termijn	€ 5.425	€ 10.075
Totaal	€ 55.896	€ 101.393
Uitkeringen i.v.m. beëindiging dienstverband		
Maximale (evenredige) individuele WNT-norm	€ 66.696	€ 120.151

Daarnaast is er één medewerker die in het kader van artikel 27 van het sociaal statuut een vergoeding heeft ontvangen.

Tabel 73: Specificatie overige functionarissen

Overige functionarissen	
Functie	Directeur
Deeltijdfactor	1,0
Omvang dienstverband 2016 (%)	100%
Jaar beëindiging dienstverband	2016
Uitkeringen i.v.m. beëindiging dienstverband	€ 238.935

Uit een review door de auditdienst van het Rijk op de WNT-verantwoording in de jaarrekening 2015 is gebleken dat er € 3.200 te veel aan bezoldiging is vermeld. Dit betreft alleen een presentatiekwestie, dus zonder dat er sprake is geweest van onverschuldigde betalingen. Hieronder volgt de juiste specificatie.

Tabel 74: Specificatie topfunctionarissen aanpassing jaarrekening 2015

Functionaris	Naam	Totaal Beloningen	Onkosten-vergoeding	Voorziening beloning op termijn	Omvang dienstverband in 2015	
Secretaris-directeur	drs. O. Dijkstra	€ 147.281	€ 132.166	€ 1.996	€ 15.116	100%

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van Waterschap Vechtstromen te Almelo

Verklaring over de jaarrekening 2016

Deze wordt nagezonden